

Podróże w czasie

**Program nauczania historii
w szkole podstawowej**

**opracowany przez
Gdańskie Wydawnictwo Oświatowe**

Gdańsk 2024

Spis treści

1. Rola szkoły podstawowej	3
2. Treści nauczania programu	5
2.1. Ramowy podział treści nauczania historii w poszczególnych klasach	5
2.2. Środki i pomoce dydaktyczne niezbędne w realizacji treści programu.....	8
3. Cele edukacyjne.....	10
3.1. Cele kształcenia – wymagania ogólne	10
3.2. Treści nauczania – wymagania szczegółowe.....	11
3.3. Cele wychowania	23
4. Materiał nauczania	24
5. Procedury osiągania celów	66
6. Opis założonych osiągnięć ucznia	68
6.1. Uczeń zna.....	68
6.2. Uczeń rozumie	68
6.3. Uczeń potrafi	69
7. Ocenianie osiągnięć ucznia	70
7.1. Kryteria wymagań ogólnych na poszczególne oceny z historii	71
8. Ewaluacja.....	75
8.1. Cele ewaluacji	75
8.2. Kryteria ewaluacji	75
8.3. Pytania kluczowe.....	75
8.4. Metody zbierania danych.....	75
8.5. Przykładowe ankiety dla uczniów.....	76

1. Rola szkoły podstawowej

Autorzy podstawy programowej z historii wskazują, że to właśnie ten przedmiot jest skarbnicą zbiorowej pamięci. Uczniowie będą mieć do czynienia z historią na wielu przecinających się płaszczyznach – od poznania przeszłości tzw. małej ojczyzny, przez losy kraju, jego najbliższych sąsiadów, aż po dzieje powszechne. Zadaniem historii ma być także kształtowanie zdolności humanistycznych, sprawności językowej, umiejętności samodzielnego poszukiwania wiedzy i korzystania z różnorodnych źródeł informacji, a także formułowania oraz wypowiedzania własnych opinii.

Na plan pierwszy na każdym etapie edukacyjnym w szkole podstawowej powinno się wysuwać kształtowanie i rozwijanie postawy patriotycznej przy jednoczesnym poszanowaniu dorobku innych narodów. Zadaniem szkoły jest też wprowadzenie ucznia w świat wiedzy historycznej z należytą dbałością o jego harmonijny rozwój intelektualny, etyczny, emocjonalny, społeczny i fizyczny.

W podstawie programowej do nauczania historii w IV klasie szkoły podstawowej wskazane jest, że rolą tego przedmiotu jest poznanie ważnych wydarzeń z dziejów narodu polskiego, w szczególności za pomocą dokonań wybitnych postaci historycznych, a także zapoznanie uczniów z symbolami narodowymi, państwowymi i religijnymi. Zadaniem nauczania historii jest wyjaśnienie ich znaczenia oraz kształtowanie wobec nich szacunku.

Uczeń klasy IV zostaje wprowadzony w kształcenie historyczne zarówno przez poznawanie losów własnej rodziny, jak i prezentację sylwetek wybitnych polskich postaci historycznych. Rozwiązanie propedeutyczne zastosowane w klasie IV w kolejnych klasach przechodzi w chronologiczny układ opisu dziejów – od starożytności aż do czasów współczesnych.

Sposób nauczania w szkole podstawowej ma nie tylko zapewnić młodzieży dobry start w dorosłość, ale też określić minimalny akceptowalny poziom wykształcenia. Temu drugiemu celowi służy sformułowanie w podstawie programowej wiadomości oraz

umiejętności zdobywanych przez uczniów na kolejnych etapach edukacji w języku wymagań ogólnych i szczegółowych.

W systemie edukacji nauczyciel ma być przewodnikiem, który pomoże uczniowi wejść w rolę odkrywcy poszukującego wiedzy umożliwiającej zrozumienie otaczającej rzeczywistości w powiązaniu z historią. Nauczyciel ma pomóc dostrzec związki przyczynowo-skutkowe między najważniejszymi wydarzeniami i procesami historycznymi, a także ukazać różnorodne przykłady wpływu przeszłości na współczesność.

Jednocześnie praca nauczyciela powinna być ukierunkowana na kształtowanie konkretnych umiejętności i właściwych postaw. W tym kontekście szczególnie ważnym zadaniem jest przygotowanie ucznia do życia w społeczeństwie informacyjnym. Dlatego podczas prowadzonych zajęć nauczyciel musi stwarzać warunki do nabywania umiejętności wyszukiwania, porządkowania i wykorzystywania informacji z różnych źródeł, w szczególności z zastosowaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych. Ponieważ środki społecznego przekazu odgrywają coraz większą rolę zarówno w życiu społecznym, jak i indywidualnym, nauczyciel powinien poświęcić dużo uwagi edukacji medialnej, czyli kształtowaniu umiejętności właściwego odbioru i wykorzystania mediów.

Jednakże do zadań szkoły podstawowej należy nie tylko wyposażenie ucznia w niezbędną wiedzę i konieczne umiejętności. W procesie kształcenia ogólnego celem szkoły podstawowej jest kształtowanie postaw sprzyjających dalszemu rozwojowi ucznia, zarówno w wymiarze indywidualnym (uczciwość, wiarygodność, odpowiedzialność, wytrwałość, poczucie własnej wartości, szacunek dla innych ludzi, ciekawość poznawcza, kreatywność, przedsiębiorczość, kultura osobista, gotowość do uczestnictwa w kulturze, podejmowania inicjatyw oraz do pracy zespołowej), jak i społecznym (patriotyzm, postawa obywatelska wyrażająca się w aktywności na forum klasy, szkoły i społeczności lokalnej, postawa poszanowania prawa, tradycji i kultury własnego narodu, a także innych kultur i tradycji, wrażliwość społeczna). Ponadto szkoła powinna podejmować wszelkie możliwe działania w celu zapobiegania przejawom dyskryminacji i nietolerancji, kształtując w uczniu postawę otwartości.

2. Treści nauczania programu

Niniejszy program jest przeznaczony do nauczania historii na podstawie podręczników wydanych w serii *Podróże w czasie* autorstwa Tomasza Małkowskiego.

Zawarte w programie treści są zgodne z podstawą programową kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej przygotowaną przez Ministerstwo Edukacji Narodowej i ujętą w załączniku do rozporządzenia z dnia 14 lutego 2017 r., ze zmianami określonymi w załączniku nr 1 z 28 czerwca 2024 r. Natomiast układ treści oraz sposób i czas ich realizacji to propozycja Gdańskiego Wydawnictwa Oświatowego.

Treści te zostały podzielone na zagadnienia, których realizacja odbywa się w pięcioletnim cyklu nauczania, przy założeniu, że w klasie IV uczniowie mają jedną godzinę historii tygodniowo, a w klasach V, VI, VII i VIII – dwie godziny.

2.1. Ramowy podział treści nauczania historii w poszczególnych klasach

Klasa IV

1. Co to jest historia?
2. O mierzeniu czasu
3. Jak poznać przeszłość?
4. Moja rodzina
5. Ojczyzna małych ojczyzn
6. Polskie symbole i święta narodowe
7. Legendy o początkach Polski¹
*Dawni Słowianie*²
8. Chrzest Polski

¹ Linią falistą podkreślono treści usunięte z podstawy programowej w 2024 r.

² Kursywą oznaczono treści dodatkowe.

Początki chrześcijaństwa w Polsce

9. Pierwszy król Polski

Wojna Bolesława Krzywoustego z Niemcami

Zakony w Polsce

10. Król Kazimierz Wielki

11. Unia Polski z Litwą

Rycerze i ich zamki

12. Wielka wojna z zakonem krzyżackim

Polska spichlerzem Europy

13. O Akademii Krakowskiej

Złoty wiek kultury polskiej

14. Założyciel Zamościa

Warszawa stolicą Polski

15. Potop

16. Bitwa pod Wiedniem

W czasach Stanisława Augusta

17. Powstanie kościuszkowskie

18. Jak powstał Mazurek Dąbrowskiego?

19. Powstanie styczniowe

O polską mowę

20. Polska laureatka Nagrody Nobla

21. Odzyskanie niepodległości

Wojna polsko-radziecka

22. Polskie osiągnięcia

23. Szare Szeregi

24. O żołnierzach niezłomnych

25. Papież Polak

26. Pokojowa rewolucja „Solidarności”

Klasa V

I. Cywilizacje starożytne

II. Bizancjum i świat islamu

III. Średniowieczna Europa

IV. Społeczeństwo i kultura średniowiecznej Europy

V. Polska w okresie wczesnopiastowskim

VI. Polska w okresie rozbitcia dzielnicowego

VII. Polska w XIV i XV w.

Klasa VI

VIII. Wielkie odkrycia geograficzne

IX. „Złoty wiek” w Polsce na tle europejskim

X. Początki Rzeczypospolitej Obojga Narodów

XI. Rzeczpospolita Obojga Narodów i jej sąsiedzi w XVII w.

XII. Europa w XVII i XVIII w.

XIII. Rzeczpospolita Obojga Narodów w I połowie XVIII w.

XIV. Powstanie Stanów Zjednoczonych

XV. Wielka rewolucja we Francji

XVI. Rzeczpospolita w dobie stanisławowskiej

XVII. Walka o utrzymanie niepodległości w ostatnich latach XVIII w.

XVIII. Epoka napoleońska

Klasa VII

XIX. Europa po kongresie wiedeńskim

XX. Ziemie polskie w latach 1815–1848

XXI. Powstanie styczniowe

XXII. Europa i świat w II połowie XIX i na początku XX w.

XXIII. Ziemie polskie pod zaborami w II połowie XIX i na początku XX w.

XXIV. I wojna światowa

XXV. Sprawa polska w czasie I wojny światowej

XXVI. Europa i świat po I wojnie światowej

XXVII. Odrodzenie państwa polskiego po I wojnie światowej

XXVIII. II Rzeczpospolita w latach 1921–1939

XXIX. Społeczeństwo i gospodarka II Rzeczypospolitej

XXX. Droga do wojny

Klasa VIII

XXXI. Wojna obronna Polski we wrześniu 1939 r. Agresja Niemiec (1 września)

i Związku Sowieckiego (17 września)

XXXII. II wojna światowa i jej etapy

XXXIII. Polska pod okupacją niemiecką i sowiecką

XXXIV. Sprawa polska w czasie II wojny światowej

XXXV. Świat po II wojnie światowej

XXXVI. Początki komunizmu w Polsce

XXXVII. Stalinizm w Polsce i jego skutki

XXXVIII. Polska w latach 1957–1981

XXXIX. Dekada 1981–1989

XL. Narodziny III Rzeczypospolitej

XLI. Miejsce Polski w świecie współczesnym

2.2. Środki i pomoce dydaktyczne niezbędne w realizacji treści programu

Prawidłowa realizacja programu nauczania wymaga wyposażenia ucznia w pakiet niezbędnych pomocy i środków dydaktycznych, które zapewnią skuteczne i właściwe opanowanie zawartych w niniejszym programie treści.

Należą do nich:

- podręcznik³,
- zeszyt ćwiczeń*,
- atlas historyczny.

Natomiast nauczyciel powinien posiadać niezbędną dokumentację (rozkład materiału, wymagania edukacyjne na poszczególne oceny, przedmiotowy system oceniania), a także zestaw pomocy dydaktycznych, w którego skład wchodzi:

- podręcznik w wersji dla nauczyciela*,
- sprawdziany*,
- kartkówki*,

³ Gwiazdką oznaczono publikacje Gdańskiego Wydawnictwa Oświatowego.

- filmy edukacyjne*,
- mapy ściennie,
- plansze,
- plany,
- schematy,
- wykresy,
- ilustracje,
- materiały audio,
- sprzęt techniczny umożliwiający odtwarzanie materiałów zawartych na płycie CD oraz innych materiałów audio i wideo.

3. Cele edukacyjne

3.1. Cele kształcenia – wymagania ogólne

I. Chronologia historyczna

1. Odróżnianie przeszłości, teraźniejszości i przyszłości.
2. Posługiwanie się podstawowymi określeniami czasu historycznego: epoka, okres p.n.e., okres n.e., tysiąclecie, wiek, rok.
3. Obliczanie upływu czasu między wydarzeniami historycznymi.
4. Umieszczanie procesów, zjawisk i faktów historycznych w czasie oraz porządkowanie ich i ustalanie związków przyczynowo-skutkowych.
5. Dostrzeganie zmian w życiu politycznym i społecznym oraz ciągłości w rozwoju kulturowym.

II. Analiza i interpretacja historyczna

1. Krytyczne analizowanie informacji uzyskanych z różnych źródeł (w tym kartograficznych), próba wyciągania z nich wniosków.
2. Lokalizacja w przestrzeni procesów, zjawisk i faktów historycznych przy wykorzystaniu map i planów w różnych skalach.
3. Rozróżnianie w narracji historycznej warstwy informacyjnej, wyjaśniającej i oceniającej.
4. Objaśnianie związków przyczynowo-skutkowych, analizowanie zjawisk i procesów historycznych.
5. Dostrzeganie potrzeby poznawania przeszłości dla rozumienia procesów zachodzących we współczesności.

III. Tworzenie narracji historycznej

1. Konstruowanie ciągów narracyjnych przy wykorzystaniu zdobytych informacji źródłowych.
2. Posługiwanie się pojęciami historycznymi i wyjaśnianie ich znaczenia.
3. Przedstawianie argumentów uzasadniających własne stanowisko w odniesieniu do procesów i postaci historycznych.
4. Tworzenie krótkich i długich wypowiedzi: planu, notatki, rozprawki, prezentacji.

3.2. Treści nauczania – wymagania szczegółowe

KLASA IV

I. Elementy historii rodzinnej i regionalnej. Uczeń:

- 1) zbiera informacje na temat historii swojej rodziny, gromadzi pamiątki rodzinne i opowiada o nich;
- 2) poznaje historię i tradycje swojej okolicy i ludzi dla niej szczególnie zasłużonych; zna lokalne zabytki i opisuje ich dzieje.

II. Najważniejsze elementy polskiego dziedzictwa kulturowego. Uczeń:

- 1) zna symbole narodowe (barwy, godło, hymn państwowy), najważniejsze święta narodowe i państwowe, potrafi wytłumaczyć ich znaczenie;
- 2) wiąże najważniejsze zabytki i symbole kultury polskiej z właściwymi regionami.

III. Refleksja nad historią jako nauką. Uczeń:

- 1) wyjaśnia, na czym polega praca historyka;
- 2) wskazuje sposoby mierzenia czasu w historii i posługuje się pojęciami chronologicznymi;
- 3) rozpoznaje rodzaje źródeł historycznych.

IV. Postacie i wydarzenia o doniosłym znaczeniu dla kształtowania polskiej tożsamości kulturowej. Uczeń sytuuje w czasie i opowiada o:

- 1) księciu Mieszku i czeskiej Dobrawie – chrzcie Polski;
- 2) Bolesławie Chrobrym – pierwszym królu – i zjeździe w Gnieźnie;
- 3) Kazimierzu Wielkim – ostatnim z Piastów;
- 4) królowej Jadwidze, Władysławie Jagielle, unii polsko-litewskiej i zwycięstwie grunwaldzkim;
- 5) Mikołaju Koperniku i krakowskich żakach;
- 6) Janie Zamoyskim – wodzu i mężu stanu;
- 7) królu Janie III Sobieskim i innych bohaterach wojen XVII w.;

- 8) Tadeuszu Kościuszcze i kosynierach spod Raławic;
- 9) Janie Henryku Dąbrowskim i Józefie Wybickim oraz polskim hymnie;
- 10) Romualdzie Traugucie i powstańczym państwie;
- 11) Marii Skłodowskiej-Curie – laureatce Nagrody Nobla;
- 12) Józefie Piłsudskim i jego żołnierzach;
- 13) Eugeniuszu Kwiatkowskim i budowie Gdyni;
- 14) „Zośce”, „Alku”, „Rudym” i Szarych Szeregach;
- 15) Witoldzie Pileckim – jego wojennych i powojennych wyborach, Danucie Siedzikównie „Ince”;
- 16) papieżu Janie Pawle II i jego pierwszej pielgrzymce do Polski;
- 17) „Solidarności” i jej bohaterach.

Treści dodatkowe, nieobowiązkowe, do wyboru przez nauczyciela w porozumieniu z uczniami. Nauczyciel może zaproponować także inną tematykę, ważną dla jego uczniów.

1. Plemiona słowiańskie.
2. Misja św. Wojciecha. Zakony w Polsce. Rozwój piśmiennictwa i rolnictwa.
3. Zamki i rycerze. Znaczenie, uzbrojenie, obyczaje.
4. Złoty wiek kultury polskiej. Osiągnięcia architektury i sztuki – Wawel.
5. Gdańsk – Polska spichlerzem Europy. Miasto, port, rozwój handlu zbożem.
6. Zygmunt III Waza. Warszawa stolicą Polski.
7. Obiady czwartkowe króla Stanisława Augusta Poniatowskiego. Rozkwit kultury za ostatniego króla.
8. Strajk dzieci we Wrześni. Germanizacja, rusyfikacja.
9. Bitwa Warszawska 1920 r.

KLASY V-VIII

I. Cywilizacje starożytne. Uczeń:

- 1) porównuje koczowniczy tryb życia z osiadłym;
- 2) umiejscawia w czasie i przestrzeni cywilizacje starożytnego Wschodu oraz cywilizacje starożytnej Grecji i starożytnego Rzymu;
- 3) charakteryzuje system wierzeń w Egipcie, Grecji i Rzymie, religię starożytnego Izraela; wyjaśnia różnicę między politeizmem a monoteizmem;

- 4) umiejscawia w czasie i zna różne systemy sprawowania władzy oraz organizację społeczeństwa w Egipcie, Atenach peryklejskich i Rzymie;
- 5) charakteryzuje najważniejsze osiągnięcia kultury materialnej i duchowej świata starożytnego w różnych dziedzinach: filozofii, nauce, prawie, architekturze, sztuce, literaturze;
- 6) umiejscawia w czasie i przestrzeni narodziny oraz rozprzestrzenianie się chrześcijaństwa.

II. Bizancjum i świat islamu. Uczeń:

- 1) umiejscawia w czasie i przestrzeni narodziny islamu i wyjaśnia wpływ cywilizacji muzułmańskiej na Europę;
- 2) umiejscawia w czasie i przestrzeni cesarstwo bizantyjskie i rozpoznaje osiągnięcia kultury bizantyjskiej (prawo, architektura, sztuka); dostrzega różnice między chrześcijaństwem wschodnim a zachodnim.

III. Średniowieczna Europa. Uczeń charakteryzuje władzę królewską, cesarską i papieską oraz relacje między nimi.

IV. Społeczeństwo i kultura średniowiecznej Europy. Uczeń:

- 1) przedstawia instytucje systemu lennego, wyjaśnia pojęcie stanu i charakteryzuje podziały społeczne w średniowieczu;
- 2) opisuje warunki życia w średniowiecznym mieście i wsi;
- 3) porównuje kulturę rycerską i kulturę miejską, opisuje charakterystyczne cechy wzoru rycerza średniowiecznego, rozpoznaje zabytki kultury średniowiecza we własnym regionie, wskazuje różnice między stylem romańskim a stylem gotyckim;
- 4) wyjaśnia rolę Kościoła (w tym zakonów) w dziedzinie kultury i życia codziennego.

V. Polska w okresie wczesnopiastowskim. Uczeń:

- 1) przedstawia genezę państwa pierwszych Piastów oraz umiejscawia je w czasie i przestrzeni;
- 2) wyjaśnia okoliczności przyjęcia chrztu przez Piastów oraz następstwa chrystianizacji Polski;

- 3) charakteryzuje rozwój monarchii Bolesława Chrobrego;
- 4) charakteryzuje kryzys i odbudowę monarchii piastowskiej w XI w.;
- 5) opisuje społeczeństwo Polski pierwszych Piastów.

VI. Polska w okresie rozbitcia dzielnicowego. Uczeń:

- 1) umieszcza w czasie i przestrzeni Polskę okresu rozbitcia dzielnicowego;
- 2) opisuje przyczyny oraz wskazuje skutki rozbitcia dzielnicowego;
- 3) opisuje przemiany społeczne i gospodarcze, z uwzględnieniem ruchu osadniczego;
- 4) charakteryzuje proces zjednoczenia państwa polskiego na przełomie XIII i XIV w.

VII. Polska w XIV i XV w. Uczeń:

- 1) opisuje zmiany granic państwa polskiego w XIV i XV w.;
- 2) analizuje dokonania Kazimierza Wielkiego w dziedzinie polityki wewnętrznej oraz w polityce zagranicznej;
- 3) wyjaśnia przyczyny i ocenia następstwa unii Polski z Wielkim Księstwem Litewskim;
- 4) porządkuje i umieszcza w czasie najważniejsze wydarzenia związane z relacjami polsko-krzyżackimi w XIV–XV w.;
- 5) charakteryzuje rozwój monarchii stanowej i uprawnień stanu szlacheckiego (do konstytucji *Nihil novi*).

VIII. Wielkie odkrycia geograficzne. Uczeń:

- 1) wyjaśnia przyczyny i ocenia wpływ odkryć geograficznych na życie społeczno-gospodarcze i kulturowe Europy oraz Nowego Świata;
- 2) umiejscawia w czasie i przestrzeni wyprawy Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy, Ferdynanda Magellana.

IX. „Złoty wiek” w Polsce na tle europejskim. Uczeń:

- 1) rozpoznaje charakterystyczne cechy renesansu europejskiego;
- 2) wymienia przyczyny i następstwa reformacji, opisuje cele i charakteryzuje działalność Marcina Lutra i Jana Kalwina;
- 3) charakteryzuje reformę Kościoła katolickiego;
- 4) wyjaśnia okoliczności powstania Prus Książęcych;
- 5) opisuje model polskiego życia gospodarczego w XVI w.;

- 6) przedstawia największe osiągnięcia polskiego renesansu i reformacji; rozpoznaje obiekty sztuki renesansowej we własnym regionie;
- 7) przedstawia okoliczności zawarcia unii realnej między Polską a Litwą (1569 r.) i jej główne postanowienia.

X. Początki Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Uczeń:

- 1) charakteryzuje stosunki wyznaniowe i narodowościowe w Rzeczypospolitej; wyjaśnia główne założenia konfederacji warszawskiej;
- 2) wyjaśnia okoliczności uchwalenia artykułów henrykowskich i przedstawia zasady wolnej elekcji.

XI. Rzeczpospolita Obojga Narodów i jej sąsiedzi w XVII w. Uczeń:

- 1) wyjaśnia główne przyczyny wojen Rzeczypospolitej z Rosją, Szwecją i Turcją;
- 2) wyjaśnia przyczyny, cele i następstwa powstania Bohdana Chmielnickiego na Ukrainie;
- 3) omawia znaczenie potopu szwedzkiego;
- 4) dokonuje oceny następstw politycznych, społecznych i gospodarczych wojen w XVII w.;
- 5) rozpoznaje charakterystyczne cechy kultury baroku, odwołując się do przykładów architektury i sztuki we własnym regionie.

XII. Europa w XVII i XVIII w. Uczeń:

- 1) charakteryzuje ustrój monarchii absolutnej na przykładzie Francji Ludwika XIV i monarchii parlamentarnej na przykładzie Anglii;
- 2) opisuje idee oświecenia, podaje przykłady ich zastosowania w nauce, literaturze, architekturze i filozofii politycznej;
- 3) charakteryzuje reformy oświeceniowe na przykładzie wybranego państwa.

XIII. Rzeczpospolita Obojga Narodów w I połowie XVIII w. Uczeń charakteryzuje i ocenia sytuację wewnętrzną i międzynarodową Rzeczypospolitej w czasach saskich.

XIV. Powstanie Stanów Zjednoczonych. Uczeń:

- 1) omawia przyczyny i następstwa amerykańskiej wojny o niepodległość i ocenia jej rezultaty, uwzględniając realizację idei oświeceniowych;
- 2) przedstawia wkład Polaków w walkę o niepodległość Stanów Zjednoczonych.

XV. Wielka rewolucja we Francji. Uczeń omawia główne przyczyny wielkiej rewolucji francuskiej i ocenia jej rezultaty, uwzględniając realizację idei oświeceniowych.

XVI. Rzeczpospolita w dobie stanisławowskiej. Uczeń:

- 1) podaje przykłady działań służących naprawie państwa za panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego, w tym osiągnięcia Komisji Edukacji Narodowej;
- 2) umiejscawia w czasie obrady Sejmu Wielkiego oraz uchwalenie Konstytucji 3 maja; wymienia reformy Sejmu Wielkiego oraz najważniejsze postanowienia Konstytucji 3 maja;
- 3) przedstawia okoliczności zawiązania konfederacji targowickiej i wyjaśnia jej znaczenie;
- 4) rozpoznaje charakterystyczne cechy polskiego oświecenia i charakteryzuje przykłady sztuki okresu klasycyzmu z uwzględnieniem własnego regionu.

XVII. Walka o utrzymanie niepodległości w ostatnich latach XVIII w. Uczeń:

- 1) umiejscawia w czasie I, II i III rozbiór Rzeczypospolitej i wskazuje na mapie zmiany terytorialne po każdym rozbiorze;
- 2) przedstawia przyczyny i skutki powstania kościuszkowskiego;
- 3) rozróżnia przyczyny wewnętrzne i zewnętrzne upadku Rzeczypospolitej.

XVIII. Epoka napoleońska. Uczeń:

- 1) charakteryzuje zmiany polityczno-ustrojowe i społeczno-gospodarcze w Europie w okresie napoleońskim;
- 2) ocenia postawy Polaków wobec Napoleona i stosunek Napoleona do sprawy polskiej.

XIX. Europa po kongresie wiedeńskim. Uczeń:

- 1) omawia decyzje kongresu wiedeńskiego w odniesieniu do Europy, w tym do ziem polskich;
- 2) charakteryzuje najważniejsze przejawy rewolucji przemysłowej (wynalazki i ich zastosowania, obszary uprzemysłowienia, zmiany struktur społecznych i warunków życia).

XX. Ziemie polskie w latach 1815–1848. Uczeń:

- 1) charakteryzuje okres konstytucyjny Królestwa Polskiego – ustrój, osiągnięcia w gospodarce, kulturze i edukacji;
- 2) przedstawia przyczyny wybuchu powstania listopadowego, charakter zmagania i następstwa powstania;
- 3) omawia położenie Polaków w zaborach pruskim i austriackim, na obszarze ziem zabranych oraz w Rzeczypospolitej Krakowskiej;
- 4) charakteryzuje znaczenie Wielkiej Emigracji.

XXI. Powstanie styczniowe. Uczeń:

- 1) omawia pośrednie i bezpośrednie przyczyny powstania;
- 2) dokonuje charakterystyki działań powstańczych, z uwzględnieniem, jeśli to możliwe, przebiegu powstania w swoim regionie;
- 3) porównuje uwłaszczenie chłopów w zaborze rosyjskim z uwłaszczeniem w pozostałych zaborach;
- 4) charakteryzuje formy represji popowstaniowych.

XXII. Europa i świat w II połowie XIX i na początku XX w. Uczeń:

- 1) opisuje procesy zjednoczeniowe Włoch i Niemiec;
- 2) prezentuje przyczyny i skutki wojny secesyjnej w Stanach Zjednoczonych;
- 3) wyjaśnia przyczyny, zasięg i następstwa ekspansji kolonialnej państw europejskich w XIX w.;
- 4) wymienia nowe idee polityczne i zjawiska kulturowe, w tym początki kultury masowej i przemiany obyczajowe.

XXIII. Ziemie polskie pod zaborami w II połowie XIX i na początku XX w. Uczeń:

- 1) omawia politykę zaborców wobec mieszkańców ziem dawnej Rzeczypospolitej – rusyfikacja, germanizacja, autonomia galicyjska;
- 2) opisuje postawy społeczeństwa polskiego w stosunku do zaborców (trójlojalizm, praca organiczna, ruch spółdzielczy);
- 3) opisuje formowanie się nowoczesnej świadomości narodowej Polaków;
- 4) omawia główne założenia nowoczesnych ruchów politycznych (socjalizm, ruch ludowy, ruch narodowy);
- 5) wyjaśnia społeczne i narodowe aspekty rewolucji w latach 1905–1907.

XXIV. I wojna światowa. Uczeń:

- 1) wymienia główne przyczyny wojny;
- 2) omawia specyfikę działań wojennych: wojna pozycyjna, manewrowa, działania powietrzne i morskie;
- 3) charakteryzuje postęp techniczny w okresie I wojny światowej;
- 4) opisuje rewolucje i wojnę domową w Rosji.

XXV. Sprawa polska w czasie I wojny światowej. Uczeń:

- 1) charakteryzuje stosunek mocarstw do sprawy polskiej w przededniu i podczas wojny;
- 2) ocenia polski wysiłek zbrojny i dyplomatyczny podczas I wojny światowej.

XXVI. Europa i świat po I wojnie światowej. Uczeń:

- 1) opisuje kulturowe i cywilizacyjne następstwa wojny;
- 2) charakteryzuje postanowienia konferencji paryskiej; ocenia funkcjonowanie ładu wersalskiego;
- 3) charakteryzuje oblicza totalitaryzmu (niemieckiego narodowego socjalizmu i systemu sowieckiego).

XXVII. Odrodzenie państwa polskiego po I wojnie światowej. Uczeń:

- 1) omawia formowanie się centralnego ośrodka władzy państwowej;
- 2) przedstawia proces kształtowania się granic (decyzje wersalskie, powstanie wielkopolskie, powstania śląskie, plebiscyty);
- 3) opisuje wojnę polsko-bolszewicką i jej skutki.

XXVIII. II Rzeczpospolita w latach 1921–1939. Uczeń:

- 1) charakteryzuje skalę i skutki wojennych zniszczeń oraz dziedzictwa zaborowego;
- 2) charakteryzuje ustrój polityczny Polski na podstawie konstytucji marcowej z 1921 r.;
- 3) omawia kryzys demokracji parlamentarnej w Polsce – przyczyny i skutki przewrotu majowego;
- 4) opisuje polski autorytaryzm;
- 5) przedstawia główne kierunki polityki zagranicznej II Rzeczypospolitej.

XXIX. Społeczeństwo i gospodarka II Rzeczypospolitej. Uczeń:

- 1) charakteryzuje społeczną, narodowościową i wyznaniową strukturę państwa polskiego;
- 2) ocenia życie społeczno-gospodarcze II Rzeczypospolitej, uwzględniając kryzysy i osiągnięcia;
- 3) wymienia najważniejsze osiągnięcia kulturalne i naukowe Polski w okresie międzywojennym.

XXX. Droga do wojny. Uczeń:

- 1) opisuje politykę hitlerowskich Niemiec służącą rozbijaniu systemu wersalskiego w Europie;
- 2) charakteryzuje politykę ustępstw Zachodu wobec Niemiec Hitlera;
- 3) wymienia konsekwencje paktu Ribbentrop–Mołotow.

XXXI. Wojna obronna Polski we wrześniu 1939 r. Agresja Niemiec (1 września) i Związku Sowieckiego (17 września). Uczeń:

- 1) charakteryzuje położenie międzynarodowe Polski w przededniu wybuchu II wojny światowej;
- 2) omawia etapy i kluczowe wydarzenia wojny obronnej, z uwzględnieniem, jeśli to możliwe, wydarzeń i bitew w swoim regionie;
- 3) wymienia przykłady bohaterstwa Polaków, uwzględniając żołnierzy i ludność cywilną.

XXXII. II wojna światowa i jej etapy. Uczeń:

- 1) przedstawia oraz umiejscawia w czasie i przestrzeni przełomowe wydarzenia II wojny światowej (polityczne i militarne);
- 2) charakteryzuje politykę Niemiec na terenach okupowanej Europy; przedstawia zagładę Żydów oraz Romów i eksterminację innych narodów; charakteryzuje postawy Polaków wobec Holokaustu;
- 3) wyjaśnia przyczyny klęski państw Osi;
- 4) wymienia główne decyzje konferencji Wielkiej Trójki (Teheran, Jałta, Poczdam);
- 5) przedstawia bezpośrednie skutki II wojny światowej, w tym problem zmiany granic i przesiedleń ludności.

XXXIII. Polska pod okupacją niemiecką i sowiecką. Uczeń:

- 1) porównuje założenia i metody polityki niemieckiej i sowieckiej w okupowanej Polsce;
- 2) wymienia przykłady zbrodni niemieckich i sowieckich – zarówno tych o wymiarze ogólnokrajowym (np. zbrodnia katyńska, Auschwitz-Birkenau), jak i regionalnym (np. Palmiry, kaźń profesorów lwowskich, Zamojszczyzna);
- 3) wyjaśnia przyczyny i znaczenie konfliktu polsko-ukraińskiego, w tym ludobójstwa ludności polskiej na Wołyniu i w Małopolsce Wschodniej;
- 4) charakteryzuje polityczną i militarną działalność Polskiego Państwa Podziemnego, w tym formy oporu wobec okupantów;
- 5) wyjaśnia przyczyny i opisuje skutki wybuchu powstania warszawskiego oraz ocenia postawę aliantów i Związku Sowieckiego wobec powstania.

XXXIV. Sprawa polska w czasie II wojny światowej. Uczeń:

- 1) przedstawia okoliczności powstania i omawia działalność rządu Rzeczypospolitej Polskiej na wychodźstwie;
- 2) umiejscawia w czasie i przestrzeni działania polskich formacji na różnych frontach i obszarach toczącej się wojny;
- 3) przedstawia politykę mocarstw wobec sprawy polskiej w czasie II wojny światowej.

XXXV. Świat po II wojnie światowej. Uczeń:

- 1) charakteryzuje bezpośrednie skutki II wojny światowej, wyróżniając następstwa polityczne, społeczne, gospodarcze i kulturowe, z uwzględnieniem powstania Organizacji Narodów Zjednoczonych;
- 2) wyjaśnia przyczyny rozpadu koalicji antyhitlerowskiej oraz opisuje początki zimnej wojny;
- 3) wskazuje na mapie państwa NATO i Układu Warszawskiego, charakteryzując oba bloki polityczno-wojskowe;
- 4) charakteryzuje politykę ZSRS wobec państw bloku wschodniego na przykładzie interwencji zbrojnych na Węgrzech i w Czechosłowacji;
- 5) opisuje przyczyny i ocenia następstwa procesów dekolonizacyjnych;
- 6) charakteryzuje konflikty doby zimnej wojny, na dwóch wybranych przykładach;
- 7) opisuje przyczyny konfliktu na Bliskim Wschodzie;

- 8) omawia przemiany w Chinach po II wojnie światowej;
- 9) charakteryzuje przemiany społeczno-polityczne w Europie Środkowo-Wschodniej w latach 1989–1991, z uwzględnieniem rozpadu ZSRS;
- 10) przedstawia cele i główne etapy integracji europejskiej;
- 11) opisuje najważniejsze przemiany kulturowe i społeczne po II wojnie światowej.

XXXVI. Początki komunizmu w Polsce. Uczeń:

- 1) przedstawia okoliczności przejścia władzy w Polsce przez komunistów;
- 2) charakteryzuje postawy Polaków wobec nowych władz, z uwzględnieniem różnych form oporu.

XXXVII. Stalinizm w Polsce i jego skutki. Uczeń:

- 1) przedstawia system terroru stalinowskiego i przemiany ustrojowe, gospodarczo-społeczne i kulturowe w okresie stalinizmu;
- 2) wyjaśnia przyczyny i skutki poznańskiego Czerwca 1956 r. oraz znaczenie wydarzeń październikowych 1956 r.

XXXVIII. Polska w latach 1957–1981. Uczeń:

- 1) opisuje system władzy w latach 60. i 70. w PRL i formy uzależnienia od ZSRS;
- 2) charakteryzuje realia życia społecznego i kulturalnego, z uwzględnieniem specyfiki czasów gomułkowskich i gierkowskich;
- 3) przedstawia i umiejscawia w czasie różnorodność przyczyn kryzysów społecznych w latach 1968, 1970, 1976 i ich konsekwencje;
- 4) wyjaśnia znaczenie roli Kościoła katolickiego dla stosunków politycznych i społecznych;
- 5) opisuje narodziny i działania opozycji politycznej w latach 1976–1980;
- 6) przedstawia wpływ Jana Pawła II na przemiany społeczne i polityczne;
- 7) wyjaśnia przyczyny i następstwa strajków sierpniowych w 1980 r.;
- 8) charakteryzuje ruch społeczny „Solidarność”.

XXXIX. Dekada 1981–1989. Uczeń:

- 1) wyjaśnia przyczyny wprowadzenia stanu wojennego, opisuje jego konsekwencje;

- 2) przedstawia postawy Polaków wobec stanu wojennego, analizuje fenomen oporu społecznego;
- 3) wyjaśnia przyczyny zawarcia porozumienia „okrągłego stołu”, przedstawia jego głównych uczestników i opisuje postanowienia.

XL. Narodziny III Rzeczypospolitej. Uczeń:

- 1) opisuje kluczowe przemiany ustrojowe w latach 1989–1997;
- 2) charakteryzuje przemiany społeczno-polityczne, gospodarcze i kulturowe lat 90.;
- 3) wyjaśnia przyczyny napięć społecznych.

XLI. Miejsce Polski w świecie współczesnym. Uczeń:

- 1) ocenia znaczenie przystąpienia Polski do NATO w 1999 r.;
- 2) ocenia znaczenie przystąpienia Polski do Unii Europejskiej w 2004 r.

3.3. Cele wychowania

1. Rozbudzanie zainteresowań przeszłością w wymiarze regionalnym, krajowym i globalnym.
2. Rozwijanie poczucia przynależności do rodziny, społeczności lokalnej, grupy etnicznej, narodu i państwa, a także społeczności europejskiej.
3. Kształtowanie postawy patriotyzmu, szacunku i przywiązania do własnego państwa i kultury rodzimej przy jednoczesnym poszanowaniu innych kultur i tradycji.
4. Dostarczanie wzorców osobowych z przeszłości, wprowadzanie ucznia w świat wartości ogólnoludzkich sprzyjających wychowaniu prawego człowieka i aktywnego, świadomego swych praw i obowiązków obywatela.
5. Rozwijanie poczucia odpowiedzialności za siebie, rodzinę, szkołę, region, ojczyznę.

4. Materiał nauczania

Temat	Zagadnienia	Realizacja treści nauczania ujętych w podstawie programowej w formie wymagań szczegółowych
KLASA IV		
1. Co to jest historia?	Świat się zmienia. Czym jest historia i po co się jej uczymy?	III. Refleksja nad historią jako nauką. Uczeń: 1) wyjaśnia, na czym polega praca historyka.
2. O mierzeniu czasu	Jak i po co mierzymy czas?	III. Refleksja nad historią jako nauką. Uczeń: 2) wskazuje sposoby mierzenia czasu w historii i posługuje się pojęciami chronologicznymi.
3. Jak poznać przeszłość?	Źródła historyczne. Archeologia a historia.	III. Refleksja nad historią jako nauką. Uczeń: 1) wyjaśnia, na czym polega praca historyka, 3) rozpoznaje rodzaje źródeł historycznych.
4. Moja rodzina	Pojęcie rodziny. Historia mojej rodziny. Drzewo genealogiczne.	I. Elementy historii rodzinnej i regionalnej. Uczeń: 1) zbiera informacje na temat historii swojej rodziny, gromadzi pamiątki rodzinne i opowiada o nich.
5. Ojczyzna małych ojczyzn	Nazwa państwa. Sąsiedzi Polski. Regiony Polski. Historia mojej miejscowości.	I. Elementy historii rodzinnej i regionalnej. Uczeń: 2) poznaje historię i tradycje swojej okolicy i ludzi dla niej szczególnie zasłużonych; zna lokalne zabytki i opisuje ich dzieje.

		II. Najważniejsze elementy polskiego dziedzictwa kulturowego. Uczeń: 3) wiąże najważniejsze zabytki i symbole kultury polskiej z właściwymi regionami.
6. Polskie symbole i święta narodowe	Flaga, godło i hymn. Święta narodowe i miejsca pamięci narodowej.	II. Najważniejsze elementy polskiego dziedzictwa kulturowego. Uczeń: 1) zna symbole narodowe (barwy, godło, hymn państwowy), najważniejsze święta narodowe i państwowe, potrafi wytłumaczyć ich znaczenie.
7. Legendy o początkach Polski	<u>Legendy: o Lechu, Czechu i Rusie, o Popielu, o Piaście.</u> <u>Legenda a historia.</u>	Temat wykraczający poza podstawę programową (treści usunięte w 2024 r.).
<i>Dawni Słowianie</i>	<i>Plemiona słowiańskie.</i> <i>Gród słowiański.</i> <i>Warunki życia Słowian.</i>	<i>Treści dodatkowe, nieobowiązkowe, do wyboru przez nauczyciela w porozumieniu z uczniami.</i> <i>1. Plemiona słowiańskie.</i>
8. Chrzest Polski	Mieszko i Dobrawa. Przyczyny i skutki przyjęcia chrztu. Gniezno.	IV. Postacie i wydarzenia o doniosłym znaczeniu dla kształtowania polskiej tożsamości kulturowej. Uczeń sytuuje w czasie i opowiada o: 1) księciu Mieszku i czeskiej Dobrawie – chrzcie Polski.
<u><i>Początki chrześcijaństwa w Polsce</i></u>	<u><i>Polanie przed chrztem.</i></u> <u><i>Państwo polskie po przyjęciu chrztu.</i></u>	Temat wykraczający poza podstawę programową (treści usunięte w 2024 r.).

9. Pierwszy król Polski	Biskup Wojciech. Bolesław Chrobry i Otton III. Zjazd gnieźnieński.	IV. Postacie i wydarzenia o doniosłym znaczeniu dla kształtowania polskiej tożsamości kulturowej. Uczeń sytuuje w czasie i opowiada o: 2) Bolesławie Chrobrym – pierwszym królu – i zjeździe w Gnieźnie. <i>Treści dodatkowe, nieobowiązkowe, do wyboru przez nauczyciela w porozumieniu z uczniami.</i> 2. Misja św. Wojciecha.
<i>Wojna Bolesława Krzywoustego z Niemcami</i>	<i>Rycerstwo w Polsce. Wojna z Niemcami i obrona Głogowa.</i>	Temat wykraczający poza podstawę programową (treści usunięte w 2024 r.).
<i>Zakony w Polsce</i>	<i>Benedyktyni. Franciszkanie i dominikanie. Działalność zakonów na ziemiach polskich i jej efekty.</i>	<i>Treści dodatkowe, nieobowiązkowe, do wyboru przez nauczyciela w porozumieniu z uczniami.</i> 2. Zakony w Polsce. Rozwój piśmiennictwa i rolnictwa.
10. Król Kazimierz Wielki	Zjednoczenie Polski. Kazimierz Wielki i jego dokonania. Utworzenie uniwersytetu w Krakowie. Uczta u Wierzyńka.	IV. Postacie i wydarzenia o doniosłym znaczeniu dla kształtowania polskiej tożsamości kulturowej. Uczeń sytuuje w czasie i opowiada o: 3) Kazimierzu Wielkim – ostatnim z Piastów.
11. Unia Polski z Litwą	Król Jadwiga. Władysław Jagiełło. Przyczyny unii Polski i Litwy.	IV. Postacie i wydarzenia o doniosłym znaczeniu dla kształtowania polskiej tożsamości kulturowej.

		Uczeń sytuuje w czasie i opowiada o: 4) królowej Jadwidze, Władysławie Jagielle, unii polsko-litewskiej.
<i>Rycerze i ich zamki</i>	<i>Rycerze. Zamek rycerski.</i>	<i>Treści dodatkowe, nieobowiązkowe, do wyboru przez nauczyciela w porozumieniu z uczniami. 3. Zamki i rycerze. Znaczenie, uzbrojenie, obyczaje.</i>
12. Wielka wojna z zakonem krzyżackim	Przyczyny i skutki wojny. Bitwa pod Grunwaldem.	IV. Postacie i wydarzenia o doniosłym znaczeniu dla kształtowania polskiej tożsamości kulturowej. Uczeń sytuuje w czasie i opowiada o: 4) zwycięstwie grunwaldzkim.
<i>Polska spichlerzem Europy</i>	<i>Handel Polski z Europą. Gdańsk.</i>	<i>Treści dodatkowe, nieobowiązkowe, do wyboru przez nauczyciela w porozumieniu z uczniami. 5. Gdańsk – Polska spichlerzem Europy. Miasto, port, rozwój handlu zbożem.</i>
13. O Akademii Krakowskiej	Uniwersytet Jagielloński. Życie zakonów. Mikołaj Kopernik i jego odkrycie.	IV. Postacie i wydarzenia o doniosłym znaczeniu dla kształtowania polskiej tożsamości kulturowej. Uczeń sytuuje w czasie i opowiada o: 5) Mikołaju Koperniku i krakowskich zakonach.
<i>Złoty wiek kultury polskiej</i>	<i>Czasy zyguntowskie. Kultura polska w XVI w. Wawel.</i>	<i>Treści dodatkowe, nieobowiązkowe, do wyboru przez nauczyciela w porozumieniu z uczniami.</i>

		<i>4. Złoty wiek kultury polskiej. Osiągnięcia architektury i sztuki – Wawel.</i>
14. Założyciel Zamościa	Wolna elekcja. Stefan Batory i Jan Zamoyski. Zamość.	IV. Postacie i wydarzenia o doniosłym znaczeniu dla kształtowania polskiej tożsamości kulturowej. Uczeń sytuuje w czasie i opowiada o: 6) Janie Zamoyskim – wodzu i mężu stanu.
<i>Warszawa stolicą Polski</i>	<i>Zygmunt III Waza. Rola Krakowa i Warszawy w XVI–XVII w.</i>	<i>Treści dodatkowe, nieobowiązkowe, do wyboru przez nauczyciela w porozumieniu z uczniami. 6. Zygmunt III Waza. Warszawa stolicą Polski.</i>
15. Potop	<u>Najazd szwedzki w 1655 r.</u> <u>Augustyn Kordecki i obrona Jasnej Góry.</u> <u>Skutki potopu dla Rzeczypospolitej.</u>	Temat wykraczający poza podstawę programową (treści usunięte w 2024 r.).
16. Bitwa pod Wiedniem	Turcja w XVII w. Jan III Sobieski. Odsiecz wiedeńska. Wilanów. Husaria i janczarzy.	IV. Postacie i wydarzenia o doniosłym znaczeniu dla kształtowania polskiej tożsamości kulturowej. Uczeń sytuuje w czasie i opowiada o: 7) królu Janie III Sobieskim.
<i>W czasach Stanisława Augusta</i>	<i>Stanisław August Poniatowski. Rozwój kulturalny w czasach Stanisława Augusta. Obiady czwartkowe.</i>	<i>Treści dodatkowe, nieobowiązkowe, do wyboru przez nauczyciela w porozumieniu z uczniami. 7. Obiady czwartkowe króla Stanisława Augusta</i>

		<i>Poniatowskiego. Rozkwit kultury za ostatniego króla.</i>
17. Powstanie kościuszkowskie	I i II rozbiór Polski. Insurekcja kościuszkowska i bitwa pod Raławicami. III rozbiór Polski.	IV. Postacie i wydarzenia o doniosłym znaczeniu dla kształtowania polskiej tożsamości kulturowej. Uczeń sytuuje w czasie i opowiada o: 8) Tadeuszu Kościuszcze i kosynierach spod Raławic.
18. Jak powstał <i>Mazurek Dąbrowskiego</i> ?	Legiony Polskie we Włoszech. Jan Henryk Dąbrowski i Józef Wybicki. Historia polskiego hymnu narodowego.	IV. Postacie i wydarzenia o doniosłym znaczeniu dla kształtowania polskiej tożsamości kulturowej. Uczeń sytuuje w czasie i opowiada o: 9) Janie Henryku Dąbrowskim i Józefie Wybickim oraz polskim hymnie.
19. Powstanie styczniowe	Królestwo Kongresowe. Powstanie styczniowe. Romuald Traugutt i tajne państwo.	IV. Postacie i wydarzenia o doniosłym znaczeniu dla kształtowania polskiej tożsamości kulturowej. Uczeń sytuuje w czasie i opowiada o: 10) Romualdzie Traugucie i powstańczym państwie.
<i>O polską mowę</i>	<i>Rusyfikacja i germanizacja.</i> <i>Strajk szkolny we Wrześni.</i>	<i>Treści dodatkowe, nieobowiązkowe, do wyboru przez nauczyciela w porozumieniu z uczniami.</i> <i>8. Strajk dzieci we Wrześni.</i> <i>Germanizacja, rusyfikacja.</i>
20. Polska laureatka Nagrody Nobla	Maria Skłodowska-Curie. Wynalazki XIX w.	IV. Postacie i wydarzenia o doniosłym znaczeniu dla kształtowania polskiej

		tożsamości kulturowej. Uczeń sytuuje w czasie i opowiada o: 11) Marii Skłodowskiej-Curie – laureatce Nagrody Nobla.
21. Odzyskanie niepodległości	I wojna światowa. Józef Piłsudski i Legiony Polskie. Odzyskanie niepodległości przez Polskę.	IV. Postacie i wydarzenia o doniosłym znaczeniu dla kształtowania polskiej tożsamości kulturowej. Uczeń sytuuje w czasie i opowiada o: 12) Józefie Piłsudskim i jego żołnierzach.
<i>Wojna polsko-radziecka</i>	<i>Rosja Radziecka. Wojna polsko-radziecka. Bitwa Warszawska.</i>	<i>Treści dodatkowe, nieobowiązkowe, do wyboru przez nauczyciela w porozumieniu z uczniami. 9. Bitwa Warszawska 1920 r.</i>
22. Polskie osiągnięcia	Eugeniusz Kwiatkowski i budowa Gdyni.	IV. Postacie i wydarzenia o doniosłym znaczeniu dla kształtowania polskiej tożsamości kulturowej. Uczeń sytuuje w czasie i opowiada o: 13) Eugeniuszu Kwiatkowskim i budowie Gdyni.
23. Szare Szeregi	Wybuch II wojny światowej. Okupacja niemiecka. Polski ruch oporu. Szare Szeregi.	IV. Postacie i wydarzenia o doniosłym znaczeniu dla kształtowania polskiej tożsamości kulturowej. Uczeń sytuuje w czasie i opowiada o: 14) „Zośce”, „Alku”, „Rudym” i Szarych Szeregach.
24. O żołnierzach niezłomnych	Polska pod władzą komunistów. Witold Pilecki i Danuta Siedzikówna „Inka”.	IV. Postacie i wydarzenia o doniosłym znaczeniu dla kształtowania polskiej

		tożsamości kulturowej. Uczeń sytuuje w czasie i opowiada o: 15) Witoldzie Pileckim – jego wojennych i powojennych wyborach, Danucie Siedzikównie „Ince”.
25. Papież Polak	Kościół w czasach PRL. Karol Wojtyła. Polak papieżem. Pierwsza pielgrzymka do Polski.	IV. Postacie i wydarzenia o doniosłym znaczeniu dla kształtowania polskiej tożsamości kulturowej. Uczeń sytuuje w czasie i opowiada o: 16) papieżu Janie Pawle II i jego pierwszej pielgrzymce do Polski.
26. Pokojowa rewolucja „Solidarności”	Gospodarka w czasach PRL. Powstanie i metody działania „Solidarności”. Stan wojenny.	IV. Postacie i wydarzenia o doniosłym znaczeniu dla kształtowania polskiej tożsamości kulturowej. Uczeń sytuuje w czasie i opowiada o: 17) „Solidarności” i jej bohaterach.
KLASA V		
1. Czas w historii	Chronologia. Epoki historyczne.	I. Chronologia historyczna. 1. Odróżnianie przeszłości, teraźniejszości i przyszłości. 2. Posługiwanie się podstawowymi określeniami czasu historycznego: epoka, okres p.n.e., okres n.e., tysiąclecie, wiek, rok. 3. Obliczanie upływu czasu między wydarzeniami historycznymi.

2. Od myśliwych do rolników	<p>Ocieplenie klimatu. Rewolucja neolityczna. Osadnictwo. Neolityczna wieś. Ulepszone narzędzia. Początki rzemiosła.</p>	<p>I. Cywilizacje starożytne. Uczeń: 1) porównuje koczowniczy tryb życia z osiadłym.</p>
3. Cywilizacja Sumerów	<p>Mezopotamia. Początki cywilizacji. Sumerowie. Miasta-państwa. Wynalazki Sumerów.</p>	<p>I. Cywilizacje starożytne. Uczeń: 2) umiejscawia w czasie i przestrzeni cywilizacje starożytnego Wschodu; 5) charakteryzuje najważniejsze osiągnięcia kultury materialnej i duchowej świata starożytnego w różnych dziedzinach: nauce, prawie, architekturze, sztuce, literaturze.</p>
4. Starożytny Egipt	<p>Warunki naturalne starożytnego Egiptu. Wylewy Nilu. Państwo egipskie. Organizacja społeczeństwa. Pismo egipskie. Życie codzienne. Egipska nauka.</p>	<p>I. Cywilizacje starożytne. Uczeń: 2) umiejscawia w czasie i przestrzeni cywilizacje starożytnego Wschodu; 4) umiejscawia w czasie i zna różne systemy sprawowania władzy oraz organizację społeczeństwa w Egipcie; 5) charakteryzuje najważniejsze osiągnięcia kultury materialnej i duchowej świata starożytnego w różnych dziedzinach: nauce, architekturze, sztuce, literaturze.</p>

5. Wierzenia starożytnych Egipcjan	Wierzenia Egipcjan. Mumie. Piramidy. Piramida Cheopsa. Budowa piramid. Sąd Ozyrysa.	I. Cywilizacje starożytne. Uczeń: 2) umiejscawia w czasie i przestrzeni cywilizacje starożytnego Wschodu; 3) charakteryzuje system wierzeń w Egipcie.
6. Starożytny Izrael	Biblia i jej treść. Początki narodu żydowskiego. Wyjście z Egiptu. Królestwo Izraela. Upadek państwowości.	I. Cywilizacje starożytne. Uczeń: 2) umiejscawia w czasie i przestrzeni cywilizacje starożytnego Wschodu; 3) charakteryzuje religię starożytnego Izraela; wyjaśnia różnicę między politeizmem a monoteizmem.
Początki cywilizacji (lekcja powtórzeniowa)		
7. Demokracja ateńska	Warunki naturalne Grecji. Osadnictwo. Kolonizacja grecka. Miasta-państwa. Greckie poczucie wspólnoty. Reformy Solona i Klejstenesa. Demokracja ateńska. Ostracyzm. Porównanie demokracji ateńskiej z dzisiejszą. Niewolnicy.	I. Cywilizacje starożytne. Uczeń: 2) umiejscawia w czasie i przestrzeni cywilizację starożytnej Grecji; 4) umiejscawia w czasie i zna różne systemy sprawowania władzy oraz organizację społeczeństwa w Atenach peryklejskich.
8. Mitologia grecka	Początki świata. Bogowie olimpijscy. Dzieje ludzkości. Herosi. Życie po śmierci. Formy kultu.	I. Cywilizacje starożytne. Uczeń: 3) charakteryzuje system wierzeń w Grecji.

9. Na olimpijskim stadionie	Igrzyska olimpijskie. Olimpia. Zawodnicy. Przebieg igrzysk. Opinie starożytnych o igrzyskach. Nowożytne igrzyska olimpijskie.	Temat wykraczający poza podstawę programową (treści usunięte w 2024 r.).
10. Co zawdzięczamy starożytnym Grekom?	Architektura Aten. Epoka klasyczna. Rzeźby Fidiasza. Narodziny teatru. Początki filozofii.	I. Cywilizacje starożytne. Uczeń: 5) charakteryzuje najważniejsze osiągnięcia kultury materialnej i duchowej świata starożytnego w różnych dziedzinach: filozofii, nauce, prawie, architekturze, sztuce, literaturze.
Starożytna Grecja (lekcja powtórzeniowa)		
11. Od republiki do cesarstwa	Warunki naturalne Italii. Początki Rzymu. Powstanie republiki. Arystokracja. Ustrój republiki rzymskiej. Upadek republiki rzymskiej. Juliusz Cezar. Dyktatura Cezara. Oktawian August. Cesarstwo rzymskie.	I. Cywilizacje starożytne. Uczeń: 2) umiejscawia w czasie i przestrzeni cywilizację starożytnego Rzymu; 4) umiejscawia w czasie i zna różne systemy sprawowania władzy w Rzymie.
12. Społeczeństwo antycznego Rzymu	Arystokraci, proletariusze, niewolnicy i wyzwolenicy. Życie w Wiecznym Mieście. Rzymska rodzina.	I. Cywilizacje starożytne. Uczeń: 4) umiejscawia w czasie i zna organizację społeczeństwa w Rzymie.
13. Osiągnięcia starożytnych Rzymian	Rozrywki Rzymian: amfiteatr, cyrk, termy. Rzymskie drogi, prawo, literatura i język.	I. Cywilizacje starożytne. Uczeń: 5) charakteryzuje najważniejsze osiągnięcia

		kultury materialnej i duchowej świata starożytnego w różnych dziedzinach: nauce, prawie, architekturze, sztuce, literaturze.
14. Narodziny chrześcijaństwa	Wierzenia Rzymian. Jezus Chrystus. Mesjasz. Początki chrześcijaństwa. Apostołowie i Kościół. Prześladowania chrześcijan. Równouprawnienie chrześcijaństwa z innymi wyznaniem. Religia państwowa.	I. Cywilizacje starożytne. Uczeń: 3) charakteryzuje system wierzeń w Rzymie; 6) umiejscawia w czasie i przestrzeni narodziny oraz rozprzestrzenianie się chrześcijaństwa.
Antyczny Rzym (lekcja powtórzeniowa)		
15. Cesarstwo bizantyjskie	Konstantynopol. Świętość Bizancjum. Wielka schizma wschodnia. Kultura cesarstwa wschodniorzymskiego.	II. Bizancjum i świat islamu. Uczeń: 2) umiejscawia w czasie i przestrzeni cesarstwo bizantyjskie i rozpoznaje osiągnięcia kultury bizantyjskiej (prawo, architektura, sztuka).
16. Początki islamu	Arabowie. Prorok Mahomet. Filary islamu. Państwo arabskie. Podboje Arabów. Świętość państwa arabskiego.	II. Bizancjum i świat islamu. Uczeń: 1) umiejscawia w czasie i przestrzeni narodziny islamu i wyjaśnia wpływ cywilizacji muzułmańskiej na Europę.
17. Państwo Karola Wielkiego	Chrzest Franków. Chlodwig. Karolingowie na tronie. Państwo Kościelne. Karol Wielki. Zachodnie cesarstwo rzymskie.	III. Średniowieczna Europa. Uczeń charakteryzuje władzę królewską, cesarską i papieską oraz relacje między nimi.

18. Nowe państwa w Europie	Królestwo Niemiec. Otton I. Odnowienie cesarstwa rzymskiego.	III. Średniowieczna Europa. Uczeń charakteryzuje władzę królewską, cesarską i papieską oraz relacje między nimi.
19. Walka cesarza z papieżem	Spór cesarstwa z papieństwem. Uгода w Wormacji.	III. Średniowieczna Europa. Uczeń charakteryzuje władzę cesarską i papieską oraz relacje między nimi.
20. Wyprawy krzyżowe	Turcy seldżuccy. Przyczyny krucjat. Pierwsza krucjata. Królestwo Jerozolimskie. Skutki krucjat.	Temat wykraczający poza podstawę programową (treści usunięte w 2024 r.).
Czasy średniowiecza (lekcja powtórzeniowa)		
21. Feudalna Europa	Cztery stany średniowiecza. Powstanie rycerstwa. Feudalizm. Lenno, wasal, senior. Hołd i inwestytura.	IV. Społeczeństwo i kultura średniowiecznej Europy. Uczeń: 1) przedstawia instytucje systemu lennego, wyjaśnia pojęcie stanu i charakteryzuje podziały społeczne w średniowieczu.
22. Na rycerskim zamku	Rycerstwo. Zamki. Ideał rycerza. Rozejm boży.	IV. Społeczeństwo i kultura średniowiecznej Europy. Uczeń: 3) opisuje charakterystyczne cechy wzoru rycerza średniowiecznego.
23. Średniowieczni mieszczaństwo i chłopcy	Miasto a wieś. Mieszczaństwo. Patrycjat, pospólstwo, plebs. Cechy. Czeladnik, mistrz, partacz. Chłópstwo.	IV. Społeczeństwo i kultura średniowiecznej Europy. Uczeń: 2) opisuje warunki życia w średniowiecznym mieście i wsi; 3) porównuje kulturę rycerską

	Pańszczyzna, dziesięcina.	i kulturę miejską.
24. Duchowieństwo i kultura średniowiecza	Średniowieczny uniwersalizm. Benedyktyni. Franciszkanie. Styl romański i gotycki. Uniwersytety.	IV. Społeczeństwo i kultura średniowiecznej Europy. Uczeń: 3) rozpoznaje zabytki kultury średniowiecza we własnym regionie, wskazuje różnice między stylem romańskim a stylem gotyckim; 4) wyjaśnia rolę Kościoła (w tym zakonów) w dziedzinie kultury i życia codziennego.
Społeczeństwo średniowiecznej Europy (lekcja powtórzeniowa)		
25. Początki Polski	Pochodzenie Słowian. Polanie i ich państwo. Mieszko I. Monarchia patrymonialna. Okoliczności i następstwa przyjęcia chrztu w 966 r.	V. Polska w okresie wczesnopiastowskim. Uczeń: 1) przedstawia genezę państwa pierwszych Piastów oraz umiejscawia je w czasie i przestrzeni; 2) wyjaśnia okoliczności przyjęcia chrztu przez Piastów oraz następstwa chrystianizacji Polski.
26. Polska Bolesława Chrobrego	Bolesław Chrobry. Wyprawa św. Wojciecha. Zjazd w Gnieźnie. Wojny z cesarstwem. Koronacja królewska Chrobrego.	V. Polska w okresie wczesnopiastowskim. Uczeń: 3) charakteryzuje rozwój monarchii Bolesława Chrobrego.
27. W najdawniejszej Polsce	Organizacja państwa trzech pierwszych Piastów. Gród na Ostrowie Lednickim. Obyczaje mieszkańców najdawniejszej Polski.	V. Polska w okresie wczesnopiastowskim. Uczeń: 5) opisuje społeczeństwo Polski pierwszych Piastów.
28. Upadek	Kryzys Polski za Mieszka II.	V. Polska w okresie

i odbudowa państwa	Najazd Brzetysława. Kazimierz Odnowiciel i odbudowa państwa.	wczesnopiastowskim. Uczeń: 4) charakteryzuje kryzys i odbudowę monarchii piastowskiej w XI w.
29. Polska Bolesława Krzywoustego	Podział państwa po śmierci Bolesława Krzywoustego. Zasada senioratu.	VI. Polska w okresie rozbicia dzielnicowego. Uczeń: 1) umieszcza w czasie i przestrzeni Polskę okresu rozbicia dzielnicowego; 2) opisuje przyczyny rozbicia dzielnicowego.
Polska pierwszych Piastów (lekcja powtórzeniowa)		
30. Rozbicie dzielnicowe Polski	Postępujące rozdrobnienie Polski. Sprowadzenie Krzyżaków do Polski.	VI. Polska w okresie rozbicia dzielnicowego. Uczeń: 1) umieszcza w czasie i przestrzeni Polskę okresu rozbicia dzielnicowego; 2) wskazuje skutki rozbicia dzielnicowego.
31. Polska w XIII wieku	Państwo Henryków śląskich. Kolonizacja niemiecka. Przemiany gospodarcze w Polsce XIII w.	VI. Polska w okresie rozbicia dzielnicowego. Uczeń: 3) opisuje przemiany społeczne i gospodarcze, z uwzględnieniem ruchu osadniczego.
32. Dążenie do jedności państwa	Tendencje zjednoczeniowe.	VI. Polska w okresie rozbicia dzielnicowego. Uczeń: 4) charakteryzuje proces zjednoczenia państwa polskiego na przełomie XIII i XIV w.

33. Zjednoczona Polska	Tendencje zjednoczeniowe. Panowanie Przemysła II. Rządy czeskie. Władysław Łokietek. Koronacja królewska Władysława Łokietka. Bitwa pod Płowcami.	VI. Polska w okresie rozbitcia dzielnicowego. Uczeń: 4) charakteryzuje proces zjednoczenia państwa polskiego na przełomie XIII i XIV w.
34. Polska Kazimierza Wielkiego	Sytuacja państwa w początkach rządów Kazimierza Wielkiego. Proces w Warszawie i pokój wieczysty z Krzyżakami. Powiększenie terytorium państwa. Wzmocnienie gospodarki i obronności. Akademia Krakowska. Awans międzynarodowy Polski.	VII. Polska w XIV i XV w. Uczeń: 1) opisuje zmiany granic państwa polskiego w XIV w.; 2) analizuje dokonania Kazimierza Wielkiego w dziedzinie polityki wewnętrznej oraz w polityce zagranicznej.
Polska rozbita na dzielnice i zjednoczona (lekcja powtórzeniowa)		
35. Unia Polski z Litwą	Jadwiga królem Polski. Litwa. Przyczyny unii. Umowa w Krewie. Chrzest i koronacja Jagiełły. Odnowienie Akademii Krakowskiej.	VII. Polska w XIV i XV w. Uczeń: 3) wyjaśnia przyczyny i ocenia następstwa unii Polski z Wielkim Księstwem Litewskim.
36. Wielka wojna z zakonem krzyżackim	Pierwsze lata unii polsko-litewskiej. Wybuch wielkiej wojny. Bitwa pod Grunwaldem. Pierwszy pokój toruński.	VII. Polska w XIV i XV w. Uczeń: 4) porządkuje i umieszcza w czasie najważniejsze wydarzenia związane z relacjami polsko-krzyżackimi w XV w.

37. Synowie Jagiełły	Kazimierz Jagiellończyk królem Polski. Inkorporacja Prus. Wojna trzynastoletnia. Drugi pokój toruński.	VII. Polska w XIV i XV w. Uczeń: 1) opisuje zmiany granic państwa polskiego w XV w.; 4) porządkuje i umieszcza w czasie najważniejsze wydarzenia związane z relacjami polsko-krzyżackimi w XV w.
38. Od rycerstwa do szlachty	Przekształcenie się rycerstwa w szlachtę. Pozycja szlachty w państwie. Ustrój monarchiczno-szlachecki.	VII. Polska w XIV i XV w. Uczeń: 5) charakteryzuje rozwój monarchii stanowej i uprawnień stanu szlacheckiego (do konstytucji <i>Nihil novi</i>).
39. Polska i Litwa w XV wieku	Wielokulturowe społeczeństwo. Tolerancja religijna.	VII. Polska w XIV i XV w. Uczeń: 3) ocenia następstwa unii Polski z Wielkim Księstwem Litewskim.
Polska i Litwa (lekcja powtórzeniowa)		
KLASA VI		
1. Wielkie odkrycia geograficzne	Przyczyny wypraw. Odkrycie Ameryki. Podróż Vasco da Gamy. Wyprawa Magellana. Skutki odkryć.	VIII. Wielkie odkrycia geograficzne. Uczeń: 1) wyjaśnia przyczyny i ocenia wpływ odkryć geograficznych na życie społeczno-gospodarcze i kulturowe Europy oraz Nowego Świata; 2) umiejscawia w czasie i przestrzeni wyprawy Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy, Ferdynanda Magellana.
2. Renesans w Europie	Schyłek średniowiecza. Humanizm.	IX. „Złoty wiek” w Polsce na tle europejskim. Uczeń:
	Źródła renesansu i jego cechy	1) rozpoznaje

	<p>charakterystyczne. Mikołaj Kopernik. Biblia Gutenberga. Odrodzenie poza Włochami.</p>	<p>charakterystyczne cechy renesansu europejskiego.</p>
3. Reformacja w Europie	<p>Przyczyny reformacji. Tezy Marcina Lutra. Reformacja w Niemczech. Kościół kalwiński.</p>	<p>IX. „Złoty wiek” w Polsce na tle europejskim. Uczeń: 2) wymienia przyczyny i następstwa reformacji, opisuje cele i charakteryzuje działalność Marcina Lutra i Jana Kalwina.</p>
4. Reforma Kościoła katolickiego	<p>Europa po reformacji. Sobór trydencki. Inkwizycja. Towarzystwo Jezusowe.</p>	<p>IX. „Złoty wiek” w Polsce na tle europejskim. Uczeń: 3) charakteryzuje reformę Kościoła katolickiego.</p>
Początki epoki nowożytnej (lekcja powtórzeniowa)		
5. Czasy zygmunto-wskie	<p>Zygmunt Stary. Zygmunt August. Hołd pruski.</p>	<p>IX. „Złoty wiek” w Polsce na tle europejskim. Uczeń: 4) wyjaśnia okoliczności powstania Prus Książęcych.</p>
6. Tolerancja religijna w Polsce	<p>Reformacja w Polsce i na Litwie. Tolerancja religijna. Działalność jezuitów. Żydzi w Polsce.</p>	<p>X. Początki Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Uczeń: 1) charakteryzuje stosunki wyznaniowe i narodowościowe w Rzeczypospolitej.</p>
7. Gospodarka dawnej Polski	<p>Gospodarczy podział Europy. System folwarczno-pańszczyźniany. Handel przez Gdańsk.</p>	<p>IX. „Złoty wiek” w Polsce na tle europejskim. Uczeń: 5) opisuje model polskiego życia gospodarczego w XVI w.</p>
8. Renesans w Polsce	<p>Rozkwit odrodzenia w czasach zygmunto-wskich. Wawel. Architektura renesansu.</p>	<p>IX. „Złoty wiek” w Polsce na tle europejskim. Uczeń: 6) przedstawia największe</p>

	Szkoły i uniwersytety.	osiągnięcia polskiego renesansu; rozpoznaje obiekty sztuki renesansowej we własnym regionie.
9. Unia lubelska	Zawarcie unii lubelskiej. Unia realna. Ocena unii lubelskiej.	IX. „Złoty wiek” w Polsce na tle europejskim. Uczeń: 8) przedstawia okoliczności zawarcia unii realnej między Polską a Litwą (1569 r.) i jej główne postanowienia.
10. Bezkrólewie i wolna elekcja	Bezkrólewie po śmierci Zygmunta Augusta. Konfederacja warszawska. Wolna elekcja. Artykuły henrykowskie i <i>pacta conventa</i> .	X. Początki Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Uczeń: 1) charakteryzuje stosunki wyznaniowe i narodowościowe w Rzeczypospolitej; wyjaśnia główne założenia konfederacji warszawskiej; 2) wyjaśnia okoliczności uchwalenia artykułów henrykowskich i przedstawia zasady wolnej elekcji.
<u>11. Panowanie Stefana Batorego</u>	<u>Stefan Batory. Polityka wewnętrzna.</u> <u>Wojna z Moskwą.</u>	Temat wykraczający poza podstawę programową (treści usunięte w 2024 r.).
Złoty wiek (lekcja powtórzeniowa)		
12. Wojny ze Szwecją i z Moskwą	Zygmunt III Waza. Wojna ze Szwecją. Wielka smuta.	XI. Rzeczpospolita Obojga Narodów i jej sąsiedzi w XVII w. Uczeń: 1) wyjaśnia główne przyczyny wojen Rzeczypospolitej z Rosją, Szwecją.

13. Konflikty z Turcją i ze Szwecją	Wojna z Turcją. Odnowienie wojny ze Szwecją.	XI. Rzeczpospolita Obojga Narodów i jej sąsiedzi w XVII w. Uczeń: 1) wyjaśnia główne przyczyny wojen Rzeczypospolitej ze Szwecją i Turcją.
14. Powstanie Chmielnickiego	Władysław IV Waza. Sytuacja na Ukrainie. Wybuch powstania Chmielnickiego. Jan Kazimierz. Kłęsa Kozaków. Uгода w Perejasławiu.	XI. Rzeczpospolita Obojga Narodów i jej sąsiedzi w XVII w. Uczeń: 2) wyjaśnia przyczyny, cele i następstwa powstania Bohdana Chmielnickiego na Ukrainie.
15. Potop	Wojna z Moskwą. Konflikt o dostęp do Bałtyku. Najazd wojsk szwedzkich na Rzeczpospolitą. Pokój w Oliwie. Uгода hadziacka. Skutki potopu.	XI. Rzeczpospolita Obojga Narodów i jej sąsiedzi w XVII w. Uczeń: 3) omawia znaczenie potopu szwedzkiego.
16. Kryzys Rzeczypospolitej	Skutki wojen. Rola magnatów. <i>Liberum veto</i> .	XI. Rzeczpospolita Obojga Narodów i jej sąsiedzi w XVII w. Uczeń: 4) dokonuje oceny następstw politycznych, społecznych i gospodarczych wojen w XVII w.
17. Wojny z Turcją	Oblężenie Wiednia przez Turków. Wiktoria wiedeńska.	XI. Rzeczpospolita Obojga Narodów i jej sąsiedzi w XVII w. Uczeń: 1) wyjaśnia główne przyczyny wojen Rzeczypospolitej z Turcją.
18. Barok i sarmatyzm	Początki i cechy baroku. Sarmatyzm.	XI. Rzeczpospolita Obojga Narodów i jej sąsiedzi w XVII w. Uczeń:

		5) rozpoznaje charakterystyczne cechy kultury baroku, odwołując się do przykładów architektury i sztuki we własnym regionie.
Rzeczpospolita w XVII wieku (lekcja powtórzeniowa)		
19. Absolutyzm we Francji	Ludwik XIV i jego dwór. Odwołanie edyktu nantejskiego. Bilans rządów Króla Słońce.	XII. Europa w XVII i XVIII w. Uczeń: 1) charakteryzuje ustrój monarchii absolutnej na przykładzie Francji Ludwika XIV.
20. Monarchia parlamentarna w Anglii	Powstanie monarchii parlamentarnej.	XII. Europa w XVII i XVIII w. Uczeń: 1) charakteryzuje ustrój monarchii parlamentarnej na przykładzie Anglii.
21. Oświecenie w Europie	Postęp nauki i techniki. Racjonalizm. Umowa społeczna Rousseau. Monteskiusz i trójpodział władzy. <i>Wielka encyklopedia francuska.</i> Wolter. Klasycyzm.	XII. Europa w XVII i XVIII w. Uczeń: 2) opisuje idee oświecenia, podaje przykłady ich zastosowania w nauce, literaturze, architekturze i filozofii politycznej.
22. Nowe potęgi w Europie	Prusy królestwem. Fryderyk II. Absolutyzm oświecony.	XII. Europa w XVII i XVIII w. Uczeń: 3) charakteryzuje reformy oświeceniowe na przykładzie wybranego państwa.
23. Powstanie Stanów Zjednoczonych	Osadnictwo w Ameryce Północnej. Kolonie brytyjskie. Przyczyny niezadowolenia. Wojna o niepodległość.	XIV. Powstanie Stanów Zjednoczonych. Uczeń: 1) omawia przyczyny i następstwa amerykańskiej wojny o niepodległość i ocenia

	<p>Udział Polaków w wojnie o niepodległość Stanów Zjednoczonych.</p> <p>Konstytucja Stanów Zjednoczonych.</p> <p>Trójpodział władzy.</p>	<p>jej rezultaty, uwzględniając realizację idei oświeceniowych;</p> <p>2) przedstawia wkład Polaków w walkę o niepodległość Stanów Zjednoczonych.</p>
24. Początek rewolucji francuskiej	<p>Francja starego ładu.</p> <p>Żądania stanu trzeciego.</p> <p>Zburzenie Bastylii.</p> <p>Deklaracja praw człowieka i obywatela.</p>	<p>XV. Wielka rewolucja we Francji.</p> <p>Uczeń omawia główne przyczyny wielkiej rewolucji francuskiej i ocenia jej rezultaty, uwzględniając realizację idei oświeceniowych.</p>
25. Od monarchii konstytucyjnej do republiki	<p>Francja monarchią konstytucyjną.</p> <p>Jakobini.</p> <p>Wojna z Austrią i Prusami.</p> <p>Francja republiką.</p> <p>Wojna z koalicją.</p> <p>Wielki terror.</p>	<p>XV. Wielka rewolucja we Francji. Uczeń omawia główne przyczyny wielkiej rewolucji francuskiej i ocenia jej rezultaty, uwzględniając realizację idei oświeceniowych.</p>
Europa i Ameryka w XVII i XVIII w. (lekcja powtórzeniowa)		
26. Czasy saskie	<p>Unia z Saksonią.</p> <p>Trzecia wojna północna.</p> <p>Zależność Rzeczypospolitej od Rosji. Objawy słabości państwa.</p> <p>Korzystne zmiany.</p>	<p>XIII. Rzeczpospolita Obojga Narodów w I połowie XVIII w.</p> <p>Uczeń charakteryzuje i ocenia sytuację wewnętrzną i międzynarodową Rzeczypospolitej w czasach saskich.</p>
27. Ostatni król Polski	<p>Stanisław August Poniatowski.</p> <p>Pierwsze reformy.</p> <p>Prawa kardynalne.</p> <p>I rozbiór Polski.</p>	<p>XVI. Rzeczpospolita w dobie stanisławowskiej. Uczeń:</p> <p>1) podaje przykłady działań służących naprawie państwa za panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego;</p> <p>XVII. Walka o utrzymanie niepodległości w ostatnich latach XVIII w. Uczeń:</p>

		1) umiejscawia w czasie I rozbiór Rzeczypospolitej i wskazuje na mapie zmiany terytorialne po rozbiorze.
28. Czasy stanisławowskie	Sejm rozbiorowy. Komisja Edukacji Narodowej. Oświecenie i klasycyzm. Gospodarka.	XVI. Rzeczpospolita w dobie stanisławowskiej. Uczeń: 1) podaje przykłady działań służących naprawie państwa za panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego, w tym osiągnięcia Komisji Edukacji Narodowej; 4) rozpoznaje charakterystyczne cechy polskiego oświecenia i charakteryzuje przykłady sztuki okresu klasycyzmu z uwzględnieniem własnego regionu.
29. Konstytucja 3 maja	Rzeczpospolita po I rozbiorze. Sejm Wielki. Uchwalenie Konstytucji 3 maja. Nowy ustrój państwa.	XVI. Rzeczpospolita w dobie stanisławowskiej. Uczeń: 2) umiejscawia w czasie obrady Sejmu Wielkiego oraz uchwalenie Konstytucji 3 maja; wymienia reformy Sejmu Wielkiego oraz najważniejsze postanowienia Konstytucji 3 maja.
30. II rozbiór Polski	Konfederacja targowicka. Wojna z Rosją. II rozbiór Polski.	XVI. Rzeczpospolita w dobie stanisławowskiej. Uczeń: 3) przedstawia okoliczności zawiązania konfederacji targowickiej i wyjaśnia jej znaczenie. XVII. Walka o utrzymanie niepodległości w ostatnich latach XVIII w. Uczeń:

		1) umiejscawia w czasie II rozbiór Rzeczypospolitej i wskazuje na mapie zmiany terytorialne po rozbiorze.
31. Upadek Rzeczypospolitej	Po II rozbiorze. Insurekcja kościuszkowska. III rozbiór Polski. Przyczyny upadku Rzeczypospolitej.	XVII. Walka o utrzymanie niepodległości w ostatnich latach XVIII w. Uczeń: 1) umiejscawia w czasie III rozbiór Rzeczypospolitej i wskazuje na mapie zmiany terytorialne po rozbiorze; 2) przedstawia przyczyny i skutki powstania kościuszkowskiego; 3) rozróżnia przyczyny wewnętrzne i zewnętrzne upadku Rzeczypospolitej.
Ostatnie stulecie I Rzeczypospolitej (lekcja powtórzeniowa)		
32. Podboje Napoleona	Upadek dyktatoratu. Napoleon Bonaparte. Rządy Napoleona we Francji. Wojny napoleońskie.	XVIII. Epoka napoleońska. Uczeń: 1) charakteryzuje zmiany polityczno-ustrojowe i społeczno-gospodarcze w Europie w okresie napoleońskim.
33. Po III rozbiorze Polski	Polska w polityce Napoleona.	XVIII. Epoka napoleońska. Uczeń: 2) ocenia postawy Polaków wobec Napoleona i stosunek Napoleona do sprawy polskiej.
34. Księstwo Warszawskie	Utworzenie Księstwa Warszawskiego. Szarża pod Somosierrą. Wyprawa na Rosję.	XVIII. Epoka napoleońska. Uczeń: 1) charakteryzuje zmiany polityczno-ustrojowe

	Kłęska Wielkiej Armii. Bitwa narodów. Sto dni Napoleona.	i społeczno-gospodarcze w Europie w okresie napoleońskim; 2) ocenia postawy Polaków wobec Napoleona i stosunek Napoleona do sprawy polskiej.
Okres napoleoński (lekcja powtórzeniowa)		
KLASA VII		
1. Europa po kongresie wiedeńskim	Kongres wiedeński. Ruchy narodowe. Konserwatyzm. Rewolucje we Francji i Belgii.	XIX. Europa po kongresie wiedeńskim. Uczeń: 1) omawia decyzje kongresu wiedeńskiego w odniesieniu do Europy, w tym do ziem polskich.
<u>2. Wiosna Ludów w Europie</u>	<u>Wiosna Ludów i jej skutki.</u>	Temat wykraczający poza podstawę programową (treści usunięte w 2024 r.).
3. Rewolucja przemysłowa	Wielka Brytania „warsztatem świata”. Rewolucja agrarna. Maszyna parowa. Skutki uprzemysłowienia. Klasy społeczne. Związki zawodowe.	XIX. Europa po kongresie wiedeńskim. Uczeń: 2) charakteryzuje najważniejsze przejawy rewolucji przemysłowej (wynalazki i ich zastosowania, obszary uprzemysłowienia, zmiany struktur społecznych i warunków życia).
4. Ziemie polskie po kongresie wiedeńskim	Podział ziem polskich. Królestwo Kongresowe. Zabór pruski. Galicja. Rzeczpospolita Krakowska.	XIX. Europa po kongresie wiedeńskim. Uczeń: 1) omawia decyzje kongresu wiedeńskiego w odniesieniu do Europy, w tym do ziem polskich. XX. Ziemie polskie w latach 1815–1848. Uczeń: 1) charakteryzuje okres konstytucyjny Królestwa Polskie-

		go – ustrój, osiągnięcia w gospodarce, kulturze i edukacji; 3) omawia położenie Polaków w zaborach pruskim i austriackim, na obszarze ziem zabranych oraz w Rzeczypospolitej Krakowskiej.
5. Powstanie listopadowe	Przyczyny powstania. Noc listopadowa. Klęska powstania. Szanse powstania listopadowego.	XX. Ziemie polskie w latach 1815–1848. Uczeń: 2) przedstawia przyczyny wybuchu powstania listopadowego, charakter zmagania i następstwa powstania.
6. Wielka Emigracja	Wielka Emigracja i jej podziały. Kultura. Polski mesjanizm.	XX. Ziemie polskie w latach 1815–1848. Uczeń: 5) charakteryzuje znaczenie Wielkiej Emigracji.
7. Powstanie krakowskie i Wiosna Ludów	Królestwo po powstaniu listopadowym. Zabór pruski.	XX. Ziemie polskie w latach 1815–1848. Uczeń: 2) przedstawia następstwa powstania [listopadowego].
8. Powstanie styczniowe	Przyczyny powstania. Wybuch walk. Charakter powstania. Dyktatura Traugutta. Klęska powstania styczniowego. Bilans powstania.	XXI. Powstanie styczniowe. Uczeń: 1) omawia pośrednie i bezpośrednie przyczyny powstania; 2) dokonuje charakterystyki działań powstańczych, z uwzględnieniem, jeśli to możliwe, przebiegu powstania w swoim regionie; 3) porównuje uwłaszczenie chłopów w zaborze rosyjskim

		z uwłaszczeniem w pozostałych zaborach; 4) charakteryzuje formy represji popowstaniowych.
9. Zaborcy wobec ziem dawnej Rzeczypospolitej	Rusyfikacja. Pozytywizm i praca organiczna. Germanizacja. Galicyjskie swobody.	XXI. Powstanie styczniowe. Uczeń: 4) charakteryzuje formy represji popowstaniowych; XXIII. Ziemie polskie pod zaborami w II połowie XIX i na początku XX w. Uczeń: 1) omawia politykę zaborców wobec mieszkańców ziem dawnej Rzeczypospolitej – rusyfikacja, germanizacja, autonomia galicyjska; 2) opisuje postawy społeczne- stwa polskiego w stosunku do zaborców (trójlojalizm, praca organiczna, ruch spółdzielczy).
Europa i ziemie polskie po kongresie wiedeńskim (lekcja powtórzeniowa)		
10. Zjednoczenie Włoch i Niemiec	Podzielone Włochy. Wyprawa Garibaldięgo. Zjednoczone Włochy. Otto von Bismarck. Wojny Prus z Danią, Austrią i Francją. Niemcy cesarstwem. Skutki zjednoczenia Włoch i Niemiec.	XXII. Europa i świat w II połowie XIX i na początku XX w. Uczeń: 1) opisuje procesy zjednoczeniowe Włoch i Niemiec.

11. Wojna secesyjna	Północ i Południe. Niewolnictwo. Secesja. Przebieg wojny. Zniesienie niewolnictwa. Stany Zjednoczone po wojnie secesyjnej.	XXII. Europa i świat w II połowie XIX i na początku XX w. Uczeń: 2) prezentuje przyczyny i skutki wojny secesyjnej w Stanach Zjednoczonych.
12. Kolonializm w XIX wieku	Kolonializm. Imperializm. Imperium Brytyjskie. Podział świata między mocarstwa. Rasizm.	XXII. Europa i świat w II połowie XIX i na początku XX w. Uczeń: 3) wyjaśnia przyczyny, zasięg i następstwa ekspansji kolonialnej państw europejskich w XIX w.
13. Nowe idee w Europie	Socjalizm. Marks. Walka klas. Poprawa losu robotników. Europejskie demokracje. Emancypacja kobiet.	XXII. Europa i świat w II połowie XIX i na początku XX w. Uczeń: 4) wymienia nowe idee polityczne i zjawiska kulturowe, w tym początki kultury masowej i przemiany obyczajowe.
14. Pierwsze polskie partie polityczne	Świadomość narodowa a nacjonalizm. Polskie partie polityczne.	XXIII. Ziemie polskie pod zaborami w II połowie XIX i na początku XX w. Uczeń: 3) opisuje formowanie się nowoczesnej świadomości narodowej Polaków; 4) omawia główne założenia nowoczesnych ruchów politycznych (socjalizm, ruch ludowy, ruch narodowy).

15. Ostatnie lata pod zaborami	Rewolucja 1905 roku.	XXIII. Ziemie polskie pod zaborami w II połowie XIX i na początku XX w. Uczeń: 5) wyjaśnia społeczne i narodowe aspekty rewolucji w latach 1905–1907.
Świat w II połowie XIX w. (lekcja powtórzeniowa)		
16. Od „zbrojnego pokoju” do I wojny światowej	„Zbrojny pokój”. Przyczyny wojny. Zamach w Sarajewie. Wojna błyskawiczna (manewrowa). Wojna pozycyjna.	XXIV. I wojna światowa. Uczeń: 1) wymienia główne przyczyny wojny; 2) omawia specyfikę działań wojennych: wojna pozycyjna, manewrowa.
17. Dwie rewolucje w Rosji	Słabość Rosji. Rewolucja lutowa. Dwuwładza. Włodzimierz Lenin. Rewolucja październikowa. Wojna domowa.	XXIV. I wojna światowa. Uczeń: 4) opisuje rewolucje i wojnę domową w Rosji.
18. Klęska państw centralnych	Bitwy pod Verdun i nad Sommą. Przystąpienie Stanów Zjednoczonych do wojny. Klęska Niemiec. Rozpad Austro-Węgier. Nowe rodzaje broni. Skutki wojny.	XXIV. I wojna światowa. Uczeń: 2) omawia specyfikę działań wojennych: wojna pozycyjna, działania powietrzne i morskie; 3) charakteryzuje postęp techniczny w okresie I wojny światowej; XXVI. Europa i świat po I wojnie światowej. Uczeń: 1) opisuje kulturowe i cywilizacyjne następstwa wojny.
19. O wolną Polskę	Mocarstwa zaborcze wobec sprawy polskiej.	XXV. Sprawa polska w czasie I wojny światowej. Uczeń:

	Polacy wobec wielkiej wojny. Państwa ententy wobec sprawy polskiej.	1) charakteryzuje stosunek mocarstw do sprawy polskiej w przededniu i podczas wojny; 2) ocenia polski wysiłek zbrojny i dyplomatyczny podczas I wojny światowej.
I wojna światowa (lekcja powtórzeniowa)		
20. Europa i Ameryka po I wojnie światowej	Traktat wersalski. Ład wersalski. Wielki kryzys.	XXVI. Europa i świat po I wojnie światowej. Uczeń: 2) charakteryzuje postanowienia konferencji paryskiej; ocenia funkcjonowanie ładu wersalskiego.
21. Nazizm w Niemczech	Republika Weimarska. Dwa kryzysy gospodarcze. Nazizm. Dojście Adolfa Hitlera do władzy. Totalitaryzm III Rzeszy. Rasizm.	XXVI. Europa i świat po I wojnie światowej. Uczeń: 3) charakteryzuje oblicza totalitaryzmu (niemieckiego narodowego socjalizmu).
22. Komunizm w ZSRR	Wojna domowa. Komunizm wojenny i Nowa Polityka Ekonomiczna. Polityka gospodarcza Józefa Stalina. Kolektywizacja i industrializacja. Totalitaryzm ZSRR.	XXVI. Europa i świat po I wojnie światowej. Uczeń: 3) charakteryzuje oblicza totalitaryzmu (systemu sowieckiego).
Świat w dwudziestoleciu międzywojennym (lekcja powtórzeniowa)		
23. Odzyskanie niepodległości	Kształtowanie się ośrodków władzy. Rada Regencyjna, rząd tymczasowy.	XXVII. Odrodzenie państwa polskiego po I wojnie światowej. Uczeń: 1) omawia formowanie się centralnego ośrodka władzy państwowej.

24. Walka o granice	<p>Kształtowanie się granicy południowo-wschodniej (walki z Ukraińcami).</p> <p>Kształtowanie się granicy zachodniej (powstanie wielkopolskie, powstania śląskie). Kształtowanie się granicy północnej (plebiscyty na Warmii i Mazurach).</p> <p>Konflikt z Czechosłowacją.</p>	XXVII. Odrodzenie państwa polskiego po I wojnie światowej. Uczeń: 2) przedstawia proces kształtowania się granic (decyzje wersalskie, powstanie wielkopolskie, powstania śląskie, plebiscyty).
25. Wojna polsko-radziecka	<p>Kształtowanie się granicy wschodniej (wojna polsko-bolszewicka, traktat ryski).</p> <p>Stosunki z Litwą (bunt gen. Żeligowskiego, powstanie Litwy Środkowej).</p>	XXVII. Odrodzenie państwa polskiego po I wojnie światowej. Uczeń: 3) opisuje wojnę polsko-bolszewicką i jej skutki.
26. Rzeczpospolita Polska	<p>Zniszczenia wojenne.</p> <p>Trudy odbudowy i scalenia ziem polskich po rozbiorach.</p> <p>Społeczeństwo polskie – struktura społeczna, narodowościowa i wyznaniowa.</p> <p>Konstytucja marcowa.</p>	XXVIII. II Rzeczpospolita w latach 1921–1939. Uczeń: 1) charakteryzuje skalę i skutki wojennych zniszczeń oraz dziedzictwa zaborowego; 2) charakteryzuje ustrój polityczny Polski na podstawie konstytucji marcowej z 1921 r.; XXIX. Społeczeństwo i gospodarka II Rzeczypospolitej. Uczeń: 1) charakteryzuje społeczną, narodowościową i wyznaniową strukturę państwa polskiego.
27. Pierwsze lata niepodległej Polski	<p><i>Edukacja.</i></p> <p><i>Reformy gospodarcze.</i></p>	<i>Temat wykraczający poza podstawę programową.</i>
II Rzeczpospolita – formowania państwa (lekcja powtórzeniowa)		

28. Pod rządami sanacji	Kryzys demokracji parlamentarnej. Zamach majowy. Polski autorytaryzm.	XXVIII. II Rzeczpospolita w latach 1921–1939. Uczeń: 3) omawia kryzys demokracji parlamentarnej w Polsce – przyczyny i skutki przewrotu majowego; 4) opisuje polski autorytaryzm.
29. Polityka zagraniczna II Rzeczpospolitej	Kierunki polityki zagranicznej II Rzeczpospolitej. Rapallo i Locarno. Wojna celna z Niemcami. Polityka równowagi.	XXVIII. II Rzeczpospolita w latach 1921–1939. Uczeń: 5) przedstawia główne kierunki polityki zagranicznej II Rzeczypospolitej.
30. Problemy gospodarcze i narodowościowe	Budowa Gdyni i magistrali węglowej. Wielki kryzys gospodarczy na ziemiach polskich. Centralny Okręg Przemysłowy. Mniejszość ukraińska i żydowska.	XXIX. Społeczeństwo i gospodarka II Rzeczypospolitej. Uczeń: 1) charakteryzuje narodowościową i wyznaniową strukturę państwa polskiego; 2) ocenia życie społeczno-gospodarcze II Rzeczypospolitej, uwzględniając kryzysy i osiągnięcia.
31. Nauka i kultura II Rzeczpospolitej	Osiągnięcia polskiej nauki. Literatura i sztuka. Radio i kino.	XXIX. Społeczeństwo i gospodarka II Rzeczypospolitej. Uczeń: 3) wymienia najważniejsze osiągnięcia kulturalne i naukowe Polski w okresie międzywojennym.
II Rzeczpospolita – sukcesy i niepowodzenia (lekcja powtórzeniowa)		
32. Japońska ekspansja	Okres Meiji. Ekspansja Japonii na Bliskim Wschodzie. Wojna z Rosją i Chinami. Powstanie imperium kolonialnego Japonii.	Temat wykraczający poza podstawę programową (treści usunięte w 2024 r.).

33. Włochy i Hiszpania	Włochy po I wojnie światowej. Mussolini i marsz na Rzym. Totalitaryzm włoski. Ekspansja kolonialna Włoch. Wojna domowa w Hiszpanii.	Temat wykraczający poza podstawę programową (treści usunięte w 2024 r.).
34. Marsz ku wojnie	Rozbudowa armii. Remilitaryzacja Nadrenii. Ekspansja terytorialna III Rzeszy (<i>Anschluss</i> Austrii, konferencja w Monachium i zajęcie Sudetów czeskich, rozbiór Czechosłowacji). Pakt Ribbentrop–Mołotow.	XXX. Droga do wojny. Uczeń: 1) opisuje politykę hitlerowskich Niemiec służącą rozbijaniu systemu wersalskiego w Europie; 2) charakteryzuje politykę ustępstw Zachodu wobec Niemiec Hitlera; 3) wymienia konsekwencje paktu Ribbentrop–Mołotow.
Ku wojnie (lekcja powtórzeniowa)		
KLASA VIII		
1. Wybuch II wojny światowej	Położenie międzynarodowe Polski w przededniu wybuchu wojny. Agresja Niemiec.	XXXI. Wojna obronna Polski we wrześniu 1939 r. Agresja Niemiec (1 września). Uczeń: 1) charakteryzuje położenie międzynarodowe Polski w przededniu wybuchu II wojny światowej.
2. Wojna obronna Polski	Wojna obronna Polski i jej bilans.	XXXI. Wojna obronna Polski we wrześniu 1939 r. Agresja Niemiec (1 września) i Związku Sowieckiego (17 września). Uczeń: 2) omawia etapy i kluczowe wydarzenia wojny obronnej, z uwzględnieniem, jeśli to możliwe, wydarzeń i bitew w swoim regionie;

		3) wymienia przykłady bohaterstwa Polaków, uwzględniając żołnierzy i ludność cywilną.
3. Podboje Stalina i Hitlera	Podboje Stalina 1939–1941. Zwycięska wojna Hitlera na Zachodzie. Powietrzna bitwa o Anglię. Działania armii włoskiej. Wojna Niemiec z ZSRR.	XXXII. II wojna światowa i jej etapy. Uczeń: 1) przedstawia oraz umiejscawia w czasie i przestrzeni przełomowe wydarzenia II wojny światowej (polityczne i militarne).
4. W okupowanej Europie	Nazistowska wizja Europy. Pod niemiecką okupacją. Szoah. Powstanie w getcie warszawskim. Zagłada Romów.	XXXII. II wojna światowa i jej etapy. Uczeń: 2) charakteryzuje politykę Niemiec na terenach okupowanej Europy; przedstawia zagładę Żydów oraz Romów i eksterminację innych narodów.
5. Wielka koalicja	Przystąpienie Stanów Zjednoczonych do wojny. Bitwa o Atlantyk. Przełom na froncie wschodnim.	XXXII. II wojna światowa i jej etapy. Uczeń: 1) przedstawia oraz umiejscawia w czasie i przestrzeni przełomowe wydarzenia II wojny światowej (polityczne i militarne).
6. Zwycięstwo aliantów	Walki we Włoszech. Drugi front. Koniec wojny w Europie. Wojna na Pacyfiku.	XXXII. II wojna światowa i jej etapy. Uczeń: 1) przedstawia oraz umiejscawia w czasie i przestrzeni przełomowe wydarzenia II wojny światowej (polityczne i militarne); 3) wyjaśnia przyczyny klęski państw Osi.

7. Decyzje wielkich mocarstw	Cele polityki wielkich mocarstw w latach 1943–1945. Konferencje Wielkiej Trójki (Teheran, Jałta). Skutki II wojny światowej.	XXXII. II wojna światowa i jej etapy. Uczeń: 4) wymienia główne decyzje konferencji Wielkiej Trójki (Teheran, Jałta); 5) przedstawia bezpośrednie skutki II wojny światowej.
8. Polska pod okupacją	Podział ziem polskich po kampanii wrześniowej. Polityka okupanta niemieckiego i sowieckiego wobec ludności polskiej. Zbrodnie niemieckie i sowieckie (Palmiry, Auschwitz-Birkenau, Katyń).	XXXIII. Polska pod okupacją niemiecką i sowiecką. Uczeń: 1) porównuje założenia i metody polityki niemieckiej i sowieckiej w okupowanej Polsce; 2) wymienia przykłady zbrodni niemieckich i sowieckich – zarówno tych o wymiarze ogólnokrajowym (np. zbrodnie katyńska, Auschwitz-Birkenau), jak i regionalnym (np. Palmiry).
9. Rząd londyński i Polskie Państwo Podziemne	Polskie władze emigracyjne po klęsce wrześniowej. Polityka zagraniczna rządu londyńskiego. Plany Stalina. Polskie Państwo Podziemne. Formy oporu wobec okupantów.	XXXIII. Polska pod okupacją niemiecką i sowiecką. Uczeń: 4) charakteryzuje polityczną i militarną działalność Polskiego Państwa Podziemnego, w tym formy oporu wobec okupantów; XXXIV. Sprawa polska w czasie II wojny światowej. Uczeń: 1) przedstawia okoliczności powstania i omawia działalność rządu Rzeczypospolitej Polskiej na wychodźstwie;

		3) przedstawia politykę mocarstw wobec sprawy polskiej w czasie II wojny światowej.
10. Powstanie warszawskie	Armia polska w ZSRR. Akcja „Burza”. Przyczyny, przebieg i skutki powstania warszawskiego. Postawa aliantów wobec powstania.	XXXIII. Polska pod okupacją niemiecką i sowiecką. Uczeń: 4) charakteryzuje polityczną i militarną działalność Polskiego Państwa Podziemnego, w tym formy oporu wobec okupantów; 5) wyjaśnia przyczyny i opisuje skutki wybuchu powstania warszawskiego oraz ocenia postawę aliantów i Związku Sowieckiego wobec powstania.
11. Sprawa polska w czasie II wojny światowej	Zbrodnia wołyńska. Polskie formacje wojskowe na frontach II wojny światowej. Polityka mocarstw wobec sprawy polskiej w czasie II wojny światowej.	XXXIV. Sprawa polska w czasie II wojny światowej. Uczeń: 2) umiejscawia w czasie i przestrzeni działania polskich formacji na różnych frontach i obszarach toczącej się wojny; 3) przedstawia politykę mocarstw wobec sprawy polskiej w czasie II wojny światowej.
II wojna światowa (lekcja powtórzeniowa)		
12. Świat po II wojnie światowej	Skutki II wojny światowej. Konferencja poczdamska. Organizacja Narodów Zjednoczonych. Rozpad koalicji antyhitlerowskiej. Początki zimnej wojny.	XXXV. Świat po II wojnie światowej. Uczeń: 1) charakteryzuje bezpośrednie skutki II wojny światowej, wyróżniając następstwa polityczne, społeczne, gospodarcze i kulturowe, z uwzględnieniem

		powstania Organizacji Narodów Zjednoczonych; 2) wyjaśnia przyczyny rozpadu koalicji antyhitlerowskiej oraz opisuje początki zimnej wojny.
13. Podzielone Niemcy	Procesy norymberskie. Blokada Berlina. Utworzenie NATO i Układu Warszawskiego.	XXXVI. Świat po II wojnie światowej. Uczeń: 3) wskazuje na mapie państwa NATO i Układu Warszawskiego, charakteryzując oba bloki polityczno-wojskowe; 6) charakteryzuje konflikty doby zimnej wojny, na dwóch wybranych przykładach.
14. Na Zachodzie i za żelazną kurtyną	Idea jedności europejskiej. Sytuacja w ZSRS i państwach jego strefy wpływów. Wydarzenia na Węgrzech w 1956 r. i w Czechosłowacji w 1968 r.	XXXV. Świat po II wojnie światowej. Uczeń: 4) charakteryzuje politykę ZSRS wobec państw bloku wschodniego na przykładzie interwencji zbrojnych na Węgrzech i w Czechosłowacji.
15. Dekolonizacja po II wojnie światowej	Przyczyny dekolonizacji. Następstwa procesów dekolonizacyjnych.	XXXV. Świat po II wojnie światowej. Uczeń: 5) opisuje przyczyny i ocenia następstwa procesów dekolonizacyjnych.
16. Konflikty zimnej wojny	Wojna w Korei. Wojna w Afganistanie.	XXXV. Świat po II wojnie światowej. Uczeń: 6) charakteryzuje konflikty doby zimnej wojny, na dwóch wybranych przykładach.

17. Konflikt na Bliskim Wschodzie	Bliski Wschód od XVI w. do zakończenia I wojny światowej. Powstanie państwa Izrael. Wojny żydowsko-arabskie.	XXXV. Świat po II wojnie światowej. Uczeń: 7) opisuje przyczyny konfliktu na Bliskim Wschodzie.
18. Chiny po II wojnie światowej	Chińska Republika Ludowa. „Wielki skok naprzód”. Rewolucja kulturalna.	XXXV. Świat po II wojnie światowej. Uczeń: 8) omawia przemiany w Chinach po II wojnie światowej.
Zimna wojna (lekcja powtórzeniowa)		
19. Podziemie niepodległościowe	Rozwiązanie AK. Terror NKWD. Komunistyczny aparat bezpieczeństwa. Żołnierze wyklęci. Straty ludzkie i materialne Polski w czasie II wojny światowej.	XXXVI. Początki komunizmu w Polsce. Uczeń: 1) przedstawia okoliczności przejścia władzy w Polsce przez komunistów; 2) charakteryzuje postawy Polaków wobec nowych władz, z uwzględnieniem różnych form oporu.
20. Komuniści u władzy	Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej. Zmiany granic Polski. Przemieszczenia ludności. Referendum ludowe. Wybory w 1947 r.	XXXVI. Początki komunizmu w Polsce. Uczeń: 1) przedstawia okoliczności przejścia władzy w Polsce przez komunistów; 2) charakteryzuje postawy Polaków wobec nowych władz. XXXVII. Stalinizm w Polsce i jego skutki. Uczeń: 1) przedstawia system terroru stalinowskiego i przemiany ustrojowe, gospodarczo-społeczne i kulturowe w okresie stalinizmu.

21. Stalinizm w Polsce	Mała konstytucja. Powstanie PZPR. Konstytucja PZPR. Socjalistyczna gospodarka. System terroru stalinowskiego w Polsce.	XXXVII. Stalinizm w Polsce i jego skutki. Uczeń: 1) przedstawia przemiany ustrojowe, gospodarczo-społeczne i kulturowe w okresie stalinizmu.
22. Od stalinizmu do małej stabilizacji	Stosunki władzy z Kościołem. Poznański Czerwiec 1956. Polski Październik. Mała stabilizacja. Orędzie biskupów polskich do biskupów niemieckich.	XXXVII. Stalinizm w Polsce i jego skutki. Uczeń: 2) wyjaśnia przyczyny i skutki poznańskiego Czerwca 1956 r. oraz znaczenie wydarzeń październikowych 1956 r. XXXVIII. Polska w latach 1957–1981. Uczeń: 1) opisuje system władzy w latach 60. w PRL i formy uzależnienia od ZSRS; 2) charakteryzuje realia życia społecznego i kulturalnego, z uwzględnieniem specyfiki czasów gomułkowskich; 4) wyjaśnia znaczenie roli Kościoła katolickiego dla stosunków politycznych i społecznych.
23. Od Gomułki do Gierka	Kryzys społeczny w 1968 r. Wydarzenia Grudnia 1970 r. Rządy Gierka. Strajki Czerwca 1976 r. Komitet Obrony Robotników.	XXXVIII. Polska w latach 1957–1981. Uczeń: 1) opisuje system władzy w latach 70. w PRL i formy uzależnienia od ZSRS; 2) charakteryzuje realia życia społecznego i kulturalnego z uwzględnieniem specyfiki czasów gomułkowskich i gierkowskich;

		<p>3) przedstawia i umiejscawia w czasie różnorodność przyczyn kryzysów społecznych w latach 1968, 1970, 1976 i ich konsekwencje;</p> <p>5) opisuje narodziny i działania opozycji politycznej w latach 1976–1980.</p>
24. „Solidarność”	<p>Kultura w czasach Gomułki i Gierka.</p> <p>Komitet Samoobrony Społecznej KOR.</p> <p>Wybór Karola Wojtyły na papieża.</p> <p>Przyczyny i następstwa strajków sierpniowych w 1980 r.</p> <p>Powstanie „Solidarności”.</p>	<p>XXXVIII. Polska w latach 1957–1981. Uczeń:</p> <p>2) charakteryzuje realia życia społecznego i kulturalnego, z uwzględnieniem specyfiki czasów gomułkowskich i gierkowskich;</p> <p>5) opisuje narodziny i działania opozycji politycznej w latach 1976–1980;</p> <p>6) przedstawia wpływ Jana Pawła II na przemiany społeczne i polityczne;</p> <p>7) wyjaśnia przyczyny i następstwa strajków sierpniowych w 1980 r.;</p> <p>8) charakteryzuje ruch społeczny „Solidarność”.</p>
25. Stan wojenny	<p>Przyczyny, przebieg i konsekwencje stanu wojennego.</p> <p>Postawy Polaków wobec stanu wojennego.</p> <p>Fenomen oporu społecznego.</p> <p>Represje.</p> <p>Ocena stanu wojennego.</p>	<p>XXXIX. Dekada 1981–1989. Uczeń:</p> <p>1) wyjaśnia przyczyny wprowadzenia stanu wojennego, opisuje jego konsekwencje;</p> <p>2) przedstawia postawy Polaków wobec stanu wojennego, analizuje fenomen oporu społecznego.</p>

26. Upadek PRL	Sytuacja polityczna i gospodarcza w Polsce w latach 80. Porozumienia okrągłego stołu. Narodziny III Rzeczypospolitej.	XXXIX. Dekada 1981–1989. Uczeń: 3) wyjaśnia przyczyny zawarcia porozumienia „okrągłego stołu”, przedstawia jego głównych uczestników i opisuje postanowienia; XL. Narodziny III Rzeczypospolitej. Uczeń: 1) opisuje kluczowe przemiany ustrojowe w latach 1989–1997.
Polska Rzeczpospolita Ludowa (lekcja powtórzeniowa)		
27. Rozpad ZSRR	Odprężenie w stosunkach Wschód–Zachód. Sytuacja w ZSRS w latach 80. Michaił Gorbaczow. Pierestrojka i głośność. Kryzys i rozpad ZSRS.	XXXV. Świat po II wojnie światowej. Uczeń: 9) charakteryzuje przemiany społeczno-polityczne w Europie Środkowo-Wschodniej w latach 1989–1991, z uwzględnieniem rozpadu ZSRS.
28. Jesień Narodów	Wpływ pierestrojki na sytuację państw bloku sowieckiego. Bunt społeczeństw państw bloku sowieckiego. Zjednoczenie Niemiec. Rozwiązanie Układu Warszawskiego i RWPG.	XXXV. Świat po II wojnie światowej. Uczeń: 9) charakteryzuje przemiany społeczno-polityczne w Europie Środkowo-Wschodniej w latach 1989–1991, z uwzględnieniem rozpadu ZSRS.
29. Chiny mocarstwem	Reformy Deng Xiaopinga. Masakra na placu Tiananmen. Chiny mocarstwem. Problemy Chin od lat 80. XX w.	Temat wykraczający poza podstawę programową (treści usunięte w 2024 r.).

30. Bliski Wschód na przełomie XX i XXI w.	Panarabizm i islamizm. Terroryzm i wojna z terroryzmem. Wojna w Afganistanie. Wojny w Zatoce Perskiej. Konflikt arabsko-izraelski.	Temat wykraczający poza podstawę programową (treści usunięte w 2024 r.).
31. Integracja europejska	Cele i etapy integracji europejskiej. Powstanie Unii Europejskiej. Unia Europejska dzisiaj.	XXXV. Świat po II wojnie światowej. Uczeń: 12) przedstawia cele i główne etapy integracji europejskiej.
32. Dzisiejszy świat	Rewolucja naukowo-technologiczna i jej społeczne skutki. Globalizacja. Świat wielobiegunowy.	XXXV. Świat po II wojnie światowej. Uczeń: 11) opisuje najważniejsze przemiany kulturowe i społeczne po II wojnie światowej.
33. Polska w NATO i Unii Europejskiej	Trudności III Rzeczypospolitej. Początki polskiej demokracji. Plan Balcerowicza. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Przystąpienie Polski do NATO i Unii Europejskiej.	XL. Narodziny III Rzeczypospolitej. Uczeń: 1) opisuje kluczowe przemiany ustrojowe w latach 1989–1997; 2) charakteryzuje przemiany społeczno-polityczne, gospodarcze i kulturowe lat 90.; 3) wyjaśnia przyczyny napięć społecznych. XLI. Miejsce Polski w świecie współczesnym. Uczeń: 1) ocenia znaczenie przystąpienia Polski do NATO w 1999 r.; 2) ocenia znaczenie przystąpienia Polski do Unii Europejskiej w 2004 r.
Świat i Polska w latach 1989–2004 (lekcja powtórzeniowa)		

Procedury osiągnięcia celów

Osiągnięcie zakładanych celów nauczania wymaga od nauczyciela podawania treści w sposób atrakcyjny, z wykorzystaniem wielu różnorodnych metod i technik nauczania, tak aby w maksymalnym stopniu zainteresować ucznia i zachęcić go do nauki.

Do najczęściej stosowanych i zalecanych metod nauczania należą m.in.:

- opowiadanie,
- opis,
- rozmowa nauczająca,
- praca pod kierunkiem (z podręcznikiem, zeszytem ćwiczeń, kartą pracy, tekstem źródłowym, ilustracją, mapą, filmami edukacyjnymi),
- burza mózgów,
- metaplan,
- mapa mentalna,
- drzewo decyzyjne,
- dyskusja,
- debata „za” i „przeciw”,
- analiza SWOT,
- ranking diamentowy,
- kula śniegowa,
- techniki dramowe,
- gry dydaktyczne,
- portfolio.

Pracując z zespołem klasowym, nauczyciel powinien pamiętać, że w jego skład wchodzi osoby o różnym stopniu rozwoju intelektualnego wynikającym nie tylko z wieku, ale przede wszystkim z indywidualnych możliwości i predyspozycji umysłowych. Dlatego niezwykle ważny jest dobór metod, które pozwolą zindywidualizować proces nauczania zarówno pod kątem pracy z uczniem zdolnym, jak i uczniem mającym trudności w nauce.

Stosowanie wymienionych metod ma na celu nie tylko przekazanie wiedzy, lecz także umożliwianie uczniom nabywania i doskonalenia umiejętności ponadprzedmiotowych, takich jak:

- czytanie – rozumiane zarówno jako prosta czynność, jak i umiejętność rozumienia, wykorzystywania i przetwarzania tekstów w zakresie umożliwiającym zdobywanie wiedzy, rozwój emocjonalny, intelektualny i moralny oraz uczestnictwo w życiu społeczeństwa,
- myślenie naukowe – rozumiane jako formułowanie wniosków opartych na obserwacjach empirycznych dotyczących społeczeństwa,
- komunikowanie się w języku ojczystym,
- posługiwanie się nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi, w tym także w celu wyszukiwania i korzystania z informacji,
- uczenie się jako sposób zaspokajania naturalnej ciekawości świata, odkrywania swoich zainteresowań i przygotowania do dalszej edukacji,
- praca zespołowa.

Nauczyciel powinien zachęcać uczniów nie tylko do poznawania treści programowych przedmiotu historia, lecz także do aktywności pozalekcyjnej i pozaszkolnej.

Okazją ku temu będzie m.in.:

- przygotowywanie wystaw i gazetek związanych z tematyką historyczną i społeczną,
- udział w konkursach i olimpiadach,
- działalność kółka historycznego,
- udział w zajęciach lub warsztatach organizowanych przez instytucje wspierające działalność dydaktyczną, wychowawczą i opiekuńczą szkoły (muzea, biblioteki, Instytut Pamięci Narodowej, jednostki samorządu terytorialnego),
- czynne poznawanie regionu (lekcje w terenie, odwiedzanie miejsc pamięci narodowej, wycieczki krajoznawcze).

5. Opis założonych osiągnięć ucznia

Osiągnięcia ucznia w procesie nauczania po szkole podstawowej są efektem realizacji zapisów w podstawie programowej. Zawierają one zestaw niezbędnej wiedzy i koniecznych umiejętności, które uczeń powinien opanować w ciągu pięcioletniej nauki w klasach IV–VIII.

5.1. Uczeń zna:

- Zasady ustalania wieku i połowy wieku dla danego wydarzenia historycznego, zasady pracy ze źródłami historycznymi oraz z mapą.
- Główne osiągnięcia cywilizacyjne starożytnej Grecji i starożytnego Rzymu.
- Najważniejsze daty, postacie i wydarzenia związane z historią małej ojczyzny, Polski i Europy od średniowiecza do współczesności.
- Wybrane zagadnienia z dziejów innych kontynentów (Ameryki Północnej, Ameryki Południowej, Afryki i Azji).
- Polaków zasłużonych dla rozwoju kultury i nauki w różnych okresach historycznych.
- Najważniejsze wydarzenia z historii własnej rodziny.
- Symbole państwowe, rocznice narodowe i miejsca pamięci.
- Najważniejsze regiony Polski oraz sąsiadów Rzeczypospolitej Polskiej.
- Najważniejsze cechy ustroju państwa polskiego.

5.2. Uczeń rozumie:

- Związki przyczynowo-skutkowe zachodzące między wydarzeniami i procesami historycznymi.
- Znaczenie kultury starożytnej Grecji, starożytnego Rzymu i chrześcijaństwa jako filarów cywilizacji zachodniej.
- Najważniejsze pojęcia związane z historią małej ojczyzny, Polski, Europy i świata od średniowiecza do współczesności.
- Związki historyczne Polski z Europą od średniowiecza do czasów współczesnych.
- Wagę tolerancji, poszanowania kultury i dorobku innych narodów dla budowy pokojowej egzystencji w Europie.

5.3. Uczeń potrafi:

- Analizować i interpretować różne materiały źródłowe (teksty, ilustracje, plany, mapy) oraz odpowiadać na proste pytania do nich.
- Umiejscawiać omawiane wydarzenia i procesy w czasie i w przestrzeni.
- Dostrzegać związki między przeszłością a terażniejszością.
- Wskazywać najważniejsze cechy różnych procesów historycznych, wymienić ich przyczyny i skutki, wyciągać z nich wnioski.
- Opowiadać o postaciach i wydarzeniach historycznych, scharakteryzować je i ocenić.
- Opowiadać o życiu codziennym, wychowaniu i edukacji od czasów starożytnych do współczesnych.
- Wymienić członków własnej rodziny.
- Opisać region, w którym żyje.
- Scharakteryzować ustrój polityczny państwa polskiego.
- Formułować pytania i problemy związane ze zjawiskami zachodzącymi w przeszłości, a także ze zjawiskami zachodzącymi w środowisku lokalnym.
- Wykorzystywać literaturę naukową i popularnonaukową do realizacji stawianych na lekcjach problemów oraz pogłębiania wiedzy.
- Formułować własną opinię, dyskutować, uwzględniać argumenty „za” i „przeciw”, dostrzegać złożoność problemów.
- Samodzielnie poszukiwać informacji za pomocą dostępnych środków komunikacji.
- Prezentować efekty swojej pracy z wykorzystaniem różnorodnych metod (mapy, wykresy, szkice, prace plastyczne).
- Prezentować ustnie oraz pisemnie swoje przemyślenia i wyniki samodzielnej pracy.
- Samodzielnie rozwiązywać postawiony problem bądź współdziałać w grupie w celu jego rozwiązania.

6. Ocenianie osiągnięć ucznia

Nauczyciel sprawdza stopień realizacji podstawy programowej dotyczącej przedmiotu historia, oceniając dwa aspekty działalności uczniów.

Pierwszy to postępy ucznia wynikające ze zdobytej wiedzy i umiejętności. Uczeń dowiaduje się, w jakim stopniu opanował wiadomości i umiejętności, a nauczyciel uzyskuje informacje o efektywności stosowanych metod pracy.

W wypadku takiego oceniania uczeń uzyskuje stopnie za:

- umiejętność korzystania z różnych źródeł informacji,
- krótkie odpowiedzi ustne,
- sprawdziany,
- testy rozwiązywane w ramach programu Lepsza Szkoła⁵, przygotowującego do egzaminu po klasie VIII,
- prace manualne (rysunki, komiksy, kolaże itp.),
- teczki portfolio,
- referaty.

Drugi aspekt dotyczy emocji i postaw ucznia. Formułując ocenę, nauczyciel powinien brać pod uwagę zaangażowanie na lekcji, samodzielność, pomysłowość, oryginalne podejście ucznia do postawionego przed nim problemu, aktywność w realizacji zadań na terenie szkoły i poza nią oraz odpowiedzialność za przyjęte zobowiązania.

⁵ Lepsza Szkoła to projekt edukacyjny opracowany i realizowany przez Gdańskie Wydawnictwo Oświatowe. Jego celem jest dostarczenie nauczycielom narzędzi służących do weryfikacji wiedzy uczniów i badania efektywności nauczania. Uczniom zaś umożliwia przygotowanie się do egzaminów zewnętrznych kończących 5-letni cykl nauczania na poziomie szkoły podstawowej.

7.1. Kryteria wymagań ogólnych na poszczególne oceny z historii w klasach IV–VIII

Ocenę **niedostateczną** otrzymuje uczeń, który:

- nie opanował treści zawartych w podstawie programowej, ma poważne braki w podstawowych wiadomościach,
- nie opanował umiejętności związanych z myśleniem historycznym i stosowaniem treści historycznych i społecznych nawet w stopniu minimalnym,
- nie rozumie prostych związków między faktami historycznymi,
- nie potrafi odtworzyć istotnych elementów materiału opracowywanego na lekcjach,
- nie potrafi zbudować prostej wypowiedzi na zadany temat,
- nie wykonuje zadań realizowanych przez zespół klasowy, jest bierny, nie przejawia zainteresowania treściami przedmiotu ani chęci przyswajania wiadomości i współpracy z nauczycielem.

Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:

- opanował treści konieczne, ale jego wiedza jest fragmentaryczna, ma braki w podstawowych wiadomościach i umiejętnościach, lecz z pomocą nauczyciela potrafi je w dłuższym czasie nadrobić,
- przy pomocy nauczyciela wyjaśnia znaczenie podstawowych pojęć z zakresu historii,
- zna główne postacie historyczne,
- zna prosty podział źródeł historycznych,
- rozumie prosty tekst źródłowy,
- ma ogólną orientację w posługiwaniu się osią czasu, przyporządkowuje datę wiekowi,
- zna daty roczne przełomowych wydarzeń,
- odczytuje podstawowe dane kartograficzne, wskazuje na mapie wybrane państwa i regiony,
- umie nazwać poznane epoki oraz przedstawić ich ramy chronologiczne,
- okazuje szacunek symbolom państwowym,
- zachowuje się godnie w czasie obchodów świąt i uroczystości państwowych,
- posługuje się podręcznikiem,
- wykonuje typowe zadania teoretyczne i praktyczne o niewielkim stopniu trudności,

- ma trudności ze zbudowaniem poprawnej wypowiedzi,
- zachowuje na lekcji bierną postawę, ale wykazuje chęć współpracy i odpowiednio motywowany jest w stanie przy pomocy nauczyciela wykonać proste polecenia.

Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:

- posiada kompetencje określone na ocenę dopuszczającą,
- opanował minimum wiadomości i umiejętności przewidzianych w podstawie programowej,
- z niewielkimi trudnościami posługuje się terminologią poznaną na lekcjach,
- dostrzega podstawowe związki przyczynowo-skutkowe pomiędzy faktami historycznymi,
- wyciąga proste wnioski z otrzymanych informacji,
- dostrzega rolę głównych postaci historycznych w ważnych wydarzeniach,
- rozróżnia podstawowe typy źródeł informacji historycznej,
- pod kierunkiem nauczyciela gromadzi, porządkuje i wykorzystuje informacje z różnych źródeł,
- podejmuje próby analizy i interpretacji tekstu źródłowego,
- z niewielką pomocą nauczyciela umiejscawia wydarzenia w czasie,
- szereguje poznane wydarzenia w czasie,
- z niewielką pomocą nauczyciela umiejscawia wydarzenia w przestrzeni (mapa),
- podaje podstawowe cechy odróżniające epoki: starożytną, średniowieczną i nowożytną,
- wskazuje główne elementy tradycji starożytnej w życiu współczesnym,
- samodzielnie pracuje z podręcznikiem,
- wykonuje proste zadania pisemne, poprawia popełnione błędy merytoryczne,
- formułuje krótkie i proste wypowiedzi na zadany temat,
- formułuje ogólne opinie,
- wykazuje niewielką aktywność na lekcjach, ale współpracuje z grupą podczas realizacji zadań,
- posługuje się mediami elektronicznymi.

Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:

- posiada kompetencje określone na oceny dopuszczającą i dostateczną,
- opanował w niepełnym stopniu wiadomości i umiejętności ujęte w podstawie programowej,
- prawidłowo posługuje się terminologią historyczną,
- porównuje wydarzenia z przeszłości, dostrzega złożoność związków przyczynowo-skutkowych między wydarzeniami,
- samodzielnie wyciąga ogólne wnioski,
- charakteryzuje dokonania ważnych postaci historycznych,
- samodzielnie gromadzi, porządkuje i wykorzystuje informacje z różnych źródeł,
- analizuje i interpretuje teksty źródłowe z niewielką pomocą nauczyciela,
- wykonuje wszystkie rodzaje ćwiczeń związane z orientacją w czasie,
- dobrze posługuje się mapą historyczną i planem, poprawnie odczytuje zawarte w nich informacje,
- umie krótko scharakteryzować poznane epoki,
- wskazuje elementy tradycji wszystkich epok w życiu współczesnym,
- zna różne systemy organizacji społeczeństw i państw,
- rozwiązuje typowe problemy z wykorzystaniem informacji z różnych źródeł, inspirowany przez nauczyciela potrafi rozwiązać trudniejsze zadania,
- swobodnie wypowiada się na wybrane tematy,
- formułuje i uzasadnia własne poglądy i opinie,
- aktywnie uczestniczy w lekcjach,
- systematycznie przygotowuje się do zajęć.

Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:

- posiada kompetencje określone na oceny dopuszczającą, dostateczną i dobrą,
- opanował w niemal pełnym stopniu wiadomości i umiejętności ujęte w podstawie programowej,
- swobodnie wypowiada się na temat przyczyn, przebiegu i skutków wydarzeń oraz zjawisk historycznych i społecznych,
- samodzielnie wyciąga złożone wnioski,
- ocenia dokonania postaci historycznych,

- integruje wiedzę z różnych przedmiotów i źródeł różnego typu, wyraża ją w wypowiedziach ustnych i pisemnych, posługuje się poprawnym językiem,
- samodzielnie analizuje i interpretuje teksty źródłowe,
- dostrzega ciągłość i zmienność w różnych formach życia politycznego i społecznego (państwo, przemiany w strukturze społecznej, gospodarce itp.),
- samodzielnie rozwiązuje wszystkie problemy teoretyczne i praktyczne z zakresu historii,
- aktywnie działa w zespole, wspiera innych, wpływa na efektywność pracy pozostałych członków grupy,
- uczestniczy w realizacji zadań dodatkowych,
- odnosi pewne sukcesy w konkursach przedmiotowych.

Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:

- posiada kompetencje określone na oceny dopuszczającą, dostateczną, dobrą i bardzo dobrą,
- opanował w pełnym stopniu wiadomości i umiejętności ujęte w podstawie programowej, poszerza swoją wiedzę o wiadomości wykraczające poza podstawę programową, prezentuje dodatkową wiedzę w toku zajęć lekcyjnych,
- selekcjonuje i hierarchizuje zdobyte wiadomości,
- formułuje przemyślane i oryginalne wnioski,
- samodzielnie wykonuje zadania o wysokim stopniu trudności, nie popełniając żadnych błędów merytorycznych,
- wnosi twórczy wkład do pracy lekcyjnej, proponuje oryginalne rozwiązania,
- wykorzystuje wiedzę w nowych sytuacjach poznawczych, potrafi samodzielnie formułować pytania i rozwiązywać problemy,
- rozwija zainteresowania historyczne, udzielając się w kole historycznym, wykazuje inicjatywę i pomysłowość,
- ma krytyczne podejście do zagadnień poruszanych na lekcji,
- potrafi dyskutować, używa odpowiedniej argumentacji,
- współpracuje z nauczycielem w przygotowaniu niektórych zajęć,
- planuje i organizuje swoją pracę oraz pracę grupy zadaniowej,
- w wypowiedziach ustnych i pisemnych posługuje się nienaganną polszczyzną,
- osiąga sukcesy w konkursach i olimpiadach przedmiotowych.

7. Ewaluacja

Właściwa i skuteczna realizacja celów zawartych w niniejszym programie zależy od stałej kontroli sposobu nauczania i zastosowanych w procesie kształcenia metod. W tym celu nauczyciel powinien zbierać informacje, które pozwolą stwierdzić, czy właściwie wywiązuje się z powierzonych mu zadań, czy też jego praca wymaga modyfikacji.

7.1. Cele ewaluacji

- Sprawdzenie, czy cele zakładane w programie nauczania przedmiotu historia zostały osiągnięte.
- Analizowanie sposobu realizacji treści programowych i metod prowadzenia zajęć.
- Podniesienie efektywności pracy.
- Dostosowanie programu do potrzeb i oczekiwań uczniów.
- Zebranie informacji niezbędnych do uzupełnienia programu.

7.2. Kryteria ewaluacji

- 80% pozytywnych opinii – cele zostały osiągnięte w stopniu wysokim.
- 50% pozytywnych opinii – cele zostały osiągnięte w stopniu zadowalającym.
- Poniżej 50% pozytywnych opinii – cele zostały osiągnięte w minimalnym stopniu.

7.3. Pytania kluczowe

- W jakim stopniu zostały zrealizowane cele zawarte w programie nauczania?
- Jak przebiega proces uczenia się i nauczania przedmiotu historia?
- W jakim stopniu spełniane są potrzeby i oczekiwania uczniów?
- W jakim stopniu wiedza i umiejętności, które uzyskują uczniowie, są im przydatne?

7.4. Metody zbierania danych

- Ankiety i opinie uczniów.
- Pomiar dydaktyczny wyników kształcenia.

7.5. Przykładowe ankiety dla uczniów

ANKIETA NR 1

Drogi Uczniu!

Masz przed sobą anonimową ankietę, w której możesz się wypowiedzieć na temat lekcji historii. Twoje wypowiedzi pomogą mi w planowaniu dalszej pracy, a Tobie pozwolą poznać Twoje mocne i słabe strony związane z uczestnictwem w lekcjach.

I. Jestem uczniem klasy:

CZWARTEJ PIĄTEJ SZÓSTEJ
SIÓDMEJ ÓSMEJ

II. Najczęściej otrzymuję z historii oceny:

CELUJĄCE BARDZO DOBRE DOBRE
DOSTATECZNE DOPUSZCZAJĄCE NIEDOSTATECZNE

III. Przeczytaj uważnie poniższe stwierdzenia i zaznacz „TAK” albo „NIE”.

1.	Lubię historię.	TAK	NIE
2.	Historia jest dla mnie łatwa.	TAK	NIE
3.	Wszystkie zadania i polecenia nauczyciela wykonuję samodzielnie.	TAK	NIE
4.	Lekcje historii są nudne.	TAK	NIE
5.	Historia sprawia mi dużo kłopotów.	TAK	NIE
6.	Jestem zadowolony ze swoich osiągnięć z historii.	TAK	NIE
7.	Znam kryteria wymagań na poszczególne oceny.	TAK	NIE
8.	Nauczyciel ocenia mnie sprawiedliwie.	TAK	NIE
9.	Uzyskane oceny motywują mnie do dalszej pracy.	TAK	NIE
10.	Ucząc się zagadnień związanych z historią, mam świadomość, że są to bardzo potrzebne informacje.	TAK	NIE
11.	Tempo podawania informacji przez nauczyciela jest dla mnie odpowiednie.	TAK	NIE
12.	Lekcje są prowadzone w sposób jasny i przejrzysty.	TAK	NIE
13.	Odczuwam satysfakcję, gdy aktywnie uczestniczę w lekcji.	TAK	NIE

Dziękuję za udział w ankiecie!

ANKIETA NR 2

KLASA DATA

Drogi Uczniu!

Proszę Cię o uwagi dotyczące tematyki i sposobu prowadzenia przeze mnie lekcji.

Przy każdym punkcie zakreśl wybraną odpowiedź lub wpisz własną.

1. Lekcja była:

nudna średnio interesująca interesująca bardzo interesująca

2. Z tej lekcji najbardziej podobało mi się

.....

nie wzbudziło mojego zainteresowania

.....

można zrezygnować z

.....

3. W nauczycielu prowadzącym lekcję:

najbardziej podoba mi się

.....

najbardziej nie podoba mi się

.....

4. Na moją chęć uczenia się na lekcji wpływa dodatnio:

luźna / poważna atmosfera

traktowanie mnie poważnie / niepoważnie

zachęcanie mnie do słuchania / do działania

inne czynniki (jakie?)

.....

5. Nie chce mi się uczyć na lekcji, bo

.....

6. Po lekcji czuję się:

raczej zmęczony raczej ożywiony zainteresowany

7. Ta lekcja dała mi dużo nowej wiedzy (jakiej?)

.....

8. Ta lekcja pozwoliła mi przyswoić sobie następujące umiejętności:

.....

Dziękuję za udział w ankiecie!